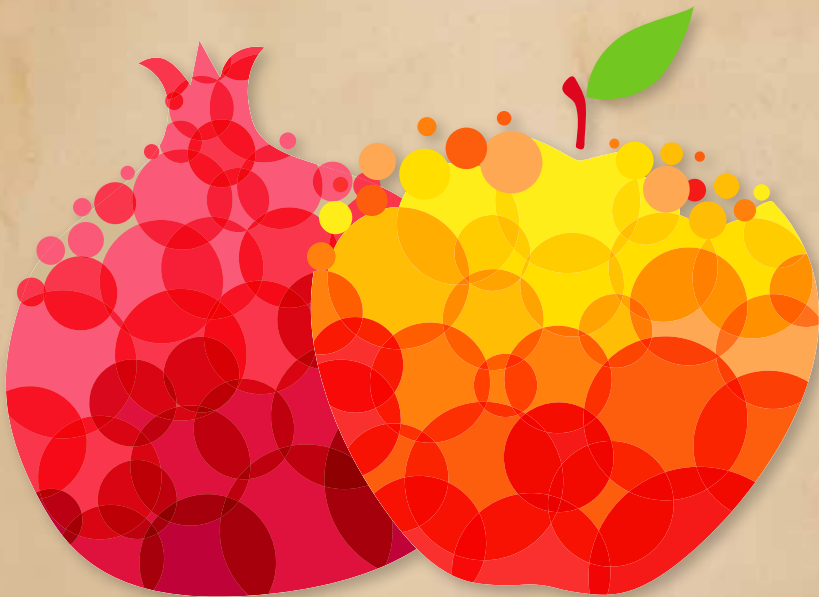

מאמרים והלכות לירח האיתנים תשפ"ג

עריכה: הרב איתן וייס

ניתן למצוא את הלכות תשרי באנגלית ובעברית באתר המועצה www.efrat.muni.il
The laws Tishrei can be found in English and Hebrew on the municipal
website at: www.efrat.muni.il

תוכן העניינים

4	פתח דבר
5-9	ברכה וסיכום מהנעשה במועצה הדתית
10-15	מאמרי עיון
16-43	דיני חגי תשרי
44-45	מדריך לקניית ארבעת המינים
46-50	חול המועד ושמיני עצרת
51-53	לוח זמנים בהלכה
54-56	שמיטת כספים ופרוזבול

ראש השנה
תשפ"ג

שמיטת כספים

הזדמנות לקיים מצווה מיוחדת

חסדי אפרת
CHASDEI EFRAT

דבר יו"ר המועצה הדתית על כוחה של תפילה ואמונה

הימים הללו שאנחנו מצויים בהם, בין ראש חודש אלול ליום הכיפורים, הינם ארבעים ימים כנגד ארבעים הימים שבהם משה רבינו בהר סיני בזמן שעלה לקבל את הלוחות השניים. בזכות אותם ימים, בזכות הפעולה שלו, למדנו ממשה רבינו את כוחה של תפילה, את יכולתה לשנות את המציאות, לשנות את גזר הדין, ולהביא לידי סליחה ומחילה אפילו על חטא נורא ואיום כמו חטא העגל.

משה רבינו לא בדה מליבו את האמונה, אלא למד אותה ישירות מפי הגבורה, בפרשת האזינו (דברים ל"ב ד') כתוב: "הַצִּיּוֹר תִּמְצֵל כִּי כָל דֶּדְרָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עֹל צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא..."

שואל על כך הספרי לדברים (שז' ד') מה הכוונה במילים אל אמונה? במה הקב"ה מאמין? ועונה - "אל אמונה - שהאמין בעולם ובראו".

ניתן להבין את המדרש בשני רבדים. ברובד הראשון, הקב"ה מאמין באדם עצמו, בכל אחד ואחת מאיתנו. ביכולת שלנו לקיים את העולם, לבנות ולהצמיח. בכל בוקר בו אנחנו מתעוררים ליום נוסף של עשייה ואומרים 'מודה אני' הרי שזה בזכות החלטה בשמים לתת לנו עוד יום של כוחות חיים, בהסתמך על האמונה באדם.

ברובד השני, ניתן להבין את המדרש כך שהקב"ה מאמין בטוב עצמו שהוא נוטע בנו. כדברי הרמח"ל 'טבע הטוב להיטיב'. משמע, הקב"ה מאמין בטוב הגלום באדם, בטוב הגלום בעולם, בטוב עצמו. ומתוך שכן, מחנך אותנו להרבות טוב בעולמו ולתקן עולם בעזרת אותו הטוב. רמז נוסף לבקשתו של ה' יתברך שנרבה טוב בארבעים הימים הללו מצוי במזמור "לדוד ה' אורי וישעי" שאותו אנחנו אומרים דווקא בימים אלה. וכך רשום "לֹאֵל אֶהְיֶה לְרֵאשִׁית בְּטוֹב ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים..." בזכות האמונה בטוב, בזכות האמונה בטובו של ה' יתברך, ברצונו להיטיב עמנו, אנחנו הופכים את ה"לֹאֵל" ל- אלול, ובמיוחד עכשיו, מרבים טוב בעולם.

בנימה אישית, אני רוצה להודות מעומק הלב, לצוות המועצה הדתית. עליזה אלמקייס, הרב איתן וייס ויוסף דיין, שעובדים בשעות היום והלילה, ללא לאות, במסירות נפש, בשביל לספק לתושבי אפרת את שירותי הדת שהם זכאים להם. בנוסף לצוות המשרד, יש צוות עובדים מסור: משגיחי הכשרות - הרב אריאל ור' שלמה, צוות הבלניות והמתנדבות במקוואות בהובלת שרה נחשון, איש התחזוקה אילן, אחראי הערוב הרב נתנאל, הרב החותם הרב סמט, וכל מתנדבי חברה קדישא בהובלת היו"ר אבא ריצמן: אנשים ונשים צדיקים שעובדים מכל הלב מתוך תחושת שליחות עמוקה לקדש שם שמים. בשם כל תושבי אפרת, אני מודה לכם על כל פועלכם.

מאחלת לכולנו שנוכח לראות בעין טובה, שנהיה טובים וחומלים יותר עם עצמנו ועם הסביבה, שנקדש שם שמים ברבים בזכות מעשים טובים ונהיה ראויים לכוחות החיים שניתנים לנו.

בברכת שנה טובה ומתוקה,

שירה מרילי-מירוויס, יו"ר מועצה דתית, אפרת

פתח דבר "זכרתי לך חסד נעורייך" - הרב איתן וייס

ראש השנה וכלל חגי תשרי מבוססים על קשר של אהבה הדדי בין עם ישראל לקב"ה ובין הקב"ה לכנסת ישראל.

אהבה בין הדוד לרעיה - "לך א-לי תשוקתי..."

מה זאת אותה אהבה? מה זאת אהבת ה'?

הורגלנו לחשוב שבאהבה יש מימד תועלת, אהבה הקשורה לחיבור, לרצון, לתועלת, להתרגשות. בתוך אהבה יש רצון לתת לעצמי סיפוק, אהבה יכולה להגיע למצב של יחסי גומלין, אלא שאז בטל הדבר, בטלה האהבה.

אהבת ה' זו מהות החיים!

זה המהות האנושית שלנו - לאהוב! זה החובה שלנו, זה צו החיים שלנו.

אהבה מהותית שאינה תלויה בכלום.

האהבה שלנו לקב"ה מופיעה בחגי תשרי בצורה של מחויבויות.

חגי תשרי מלאים במצוות, במחויבות לקדוש ברוך הוא.

חגי תשרי מלמדים אותנו שאהבה היא מחויבות.

ראש השנה - תקיעת השופר מסמלת אהבה המלאה מסירות נפש.

יום הכיפורים - אין אוכל ואין שתייה אין רחיצה ושאר תענוגות, יש רק אהבת השם. סוכות - שיאה של האהבה היא השמחה הבאה לידי ביטוי במצוות ובדינים המיוחדים לחג.

לולב - בגימטריא = חיים. האהבה לקב"ה היא מהות החיים שלנו לתורה ולמצוותיה.

הקדוש ברוך הוא מלמד אותנו דרך מצוותיו להיות מחויבים! במחויבות זו אנו מביעים את אהבתנו השלמה לקדוש ברוך.

בחוברת זו של חגי תשרי - השתדלתי להביא את עקרי הדינים או 'כללי האהבה לקב"ה'.

בתחילת החוברת ניתן למצוא 3 מאמרי עיון: הרב ריסקין שליט"א המרא דאתרא (בדימוס), בהתייחסו אל כוחו של יום הכיפורים בתהליך הכפרה והטהרה הן החיצונית והן הנפשית. מוצאים אנו גם את מאמרה של שרה סוסויין טסלר, אשר מראה את הקשר בין עקרות לבין ראש השנה. ובמאמרו של שלמה בן צבי אנו מקבלים הסבר ובירור מעמיק של זמנו של מעמד הקהל.

בהמשך החוברת ניתן למצוא את עקרי דיני חגי תשרי, מדריך קצר והדרכה בקניית ארבעת המנים מאת הרב רימון שליט"א, זמנים שנתיים בהלכה באפרת וכן הסבר ושטרי פרוזבול לעדות השונות.

בברכת שנה טובה, שנה של בריאות שגשוג והצלחה, וגמר חתימה טובה.

ערב חגי תשרי

אנו מבקשים לברך את התושבים הוותיקים והחדשים באפרת
בברכת "תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה" שנה טובה ומתוקה!

שירה מרילי מירוויס - יו"ר המועצה הדתית

יוסף דין - ממונה

עליזה אלמקיים - מנהלת המשרד

הרב איתן וייס - מזכיר המועצה הדתית

הרב אורי סמט - מוסמך הרבנות הראשית לרישום נישואין וכשרות

הרב אריאל פרחי - מפקח כשרות

ר' שלמה בן דהאן - משגיח כשרות

הרב נתנאל וייל - אחראי עירוב

שרה נחשון - אחראית בלניות

מיכל פרחי - בלנית

רחל גרומבך - בלנית

מרלין ברודר - בלנית

מרב נעים - בלנית

אורה זירינג - בלנית

רבקה פארנר - בלנית

רבקה הלפרין - בלנית

המתנדבות המסורות, ממלאות המקום במקוואות

אילן כהן - איש תחזוקה מקוואות

אבא ריצמן - יו"ר חברה קדישא

חברי וחברות חברה קדישא אנשי חסד של אמת

מתנדבי ומתנדבות המועצה הדתית

סיכום מהנעשה במועצה הדתית בחצי שנה האחרונה

בשנה וחצי האחרונות, מר יוסף דין שימש כממונה המועצה הדתית אפרת. אנו מבקשים להודות למר דין על השירות למען תושבי אפרת, במסירות והשקעה יוצאי דופן. וכן להודות מראש על המשך התפקיד כממונה שני בהתנדבות.

כשרות: אנו נותנים שירות השגחת כשרות לכ-44 בתי עסק (חנויות, מסעדות, קייטרינג) שונים ברחבי אפרת. אנו קוראים לציבור לעקוב אחר הפרסומים שלנו הנמצאים באתר בנושא ולגלות ערנות בבתי העסק השונים לממכר מזון, יש לשים לב לממכר מזון (בעיקר בימי שישי בדוכנים השונים) שאינו נושא תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת. ממטבחים. לרשות הציבור עומדים מפקח ומשגיח הכשרות, הרב אריאל פרחי ור' שלמה בן דהאן. לתשומת לבכם מראש השנה יש לתת דגש למוצרים עם חשש 'חדש'. בעלי העסק מתזכרים ע"י המשגיחים לנושא, מוצרים עם חשש 'חדש' על מנת להיערך בהתאם עם מלאי נדרש.

מקוואות: בכל המקוואות מבוצעות עבודות שוטפות לאחזקה ושימור המקוואות. ביצענו בקיץ הדברה בשטחים מחוץ לכל המקוואות ובתוך החדרים עצמם. גם ליד מקוואות הכלים נעשתה הדברה. אנו עובדים בתיאום ובשיתוף פעולה מלא עם חברת הניקיון על מנת לדאוג לרמה גבוהה של ניקיון בכל המקוואות.

מקוה רימון - הותקנה ושודרגה מערכת הכריזה לבלניות.

מקוה בדקל - ב"ה יש לנו תקציב חלקי ממשרד הדתות לשיפוץ המקוה בדקל. החלטנו לתעדף את שיפוץ חדר הטבילה עצמו. אנו מתכננים בע"ה להחליף את מערכת האיורור בכל המקוה, להתקין תקרה חדשה ולחדש את הקרמיקה. אנו מקווים שיהיו בהמשך מקורות מימון נוספים שיאפשרו לנו להמשיך ולשפץ את שאר חדרי המקוה.

מקוה בזית - בוצעו עבודות אינסטלציה ושיפור התאורה.

מקוה בתמר - אנו פועלים בשיתוף פעולה עם המועצה המקומית לתיקון ושיפור בעיות שונות שהיו במבנה. ב"ה הקבלן בתיאום מחלקת ההנדסה של המועצה סיידו ותיקנו את המקוה. קנינו מייבש חדש.

מקוואות הגברים ברימון ובזית - במקוה הגברים בזית נשבר הצילנדר ולכן בע"ה נחליף את המנעול. מתוך כך שידרגנו את הדלת למפתח רב בריח. בתאריך ט"ו אלול יותקנו בע"ה המנעולים החדשים. כל בעלי המנויים מוזמנים לבוא למשרדי המועצה הדתית, לחדש ולעדכן את המנוי השנתי ולקבל מפתח חדש בעלות חד פעמית של 30 ₪. המפתח מתאים לשני מקוואות הגברים, בזית וברימון.

נישואין: מאז תשרי השנה ב"ה פתחנו כ-120 תיקי נישואין - כן ירבו!! אנו ממליצים לכל זוג העומד להינשא - להיכנס לאתר המועצה המקומית בתוך

לשונית 'המועצה הדתית' ולהתעדכן בהליך ובמסמכים הנדרשים. בהמלצת הרב אורי סמט, הדפסנו כתובות חדשות, בנוסח אשכנז ובנוסח עדות מזרח. התחדשנו גם בכתובות בנוסח יהודי תימן. אנחנו ממשיכים לתת שי לבני אפרת הפותחים תיק נישואין באפרת.

בית עלמין: בימים אלו נעשים מאמצים גדולים להתחיל בעבודות בניית חדר טהרה, הרחבת והסדרת החניה בבית העלמין. אנו מודים מקרב לב, בשם כל תושבי אפרת, למר בוב לגג שסייע בהשגת תרומות לפרויקט חשוב זה. אנו מקווים לצאת לפרויקט של מיפוי בית העלמין, ורישום מסודר של כל החלקות.

בשיתוף עם המועצה הדתית גוש עציון שיפרנו את הנגישות והבטיחות בבית העלמין, ונרכשו מטפים לבית ההספדים.

עירוב: ב"ה בשל הבנייה בישוב, אנו מתאמים, מרחיבים ומשפרים את העירוב על פי התוואי ההולך ומתחדש.

תרבות תורנית: המועצה הדתית בשיתוף המועצה המקומית אפרת והמתנ"ס יזמו ותמכו בפרויקטים של תרבות תורנית. כגון: סדר בוקר לילדי אפרת בימי שישי בחודשי הקיץ. חולקו סידורים לכל לילדי כיתות א בכל בתי הספר באפרת, בסיוע תרומות.

אישורי צדקה: אישורי צדקה נבדקים וניתנים רק ע"י המועצה הדתית גוש עציון. יש להמשיך ולבדוק תוקף וחתימה והתאמה לתמונה.

נברך את ראש המועצה, מר עודד רביבי ואת המנכ"ל החדש, מר הראל טובי, ואת כל עובדי ועובדות המועצה המקומית להמשך שיתוף פעולה פורה לטובת שירותי הדת לכל תושבי אפרת.

משרד המועצה הדתית	שעות קבלת קהל: : 8: 30-14: 30 ימים א-ה	טלפון: 02-9931772 02-9933120
-------------------	--	------------------------------------

שם	תפקיד	טלפון	כתובת מייל
שירה מרילי מרוזיס	יו"ר המועצה הדתית	054-2055215	mmdatit@efrat.muni.il
יוסף דין	ממונה שני מזכיר ומענה הלכתיות	050-9761803	datmaz@efrat.muni.il
הרב איתן וייס	מנהלת המשרד	052-4871632	mdatit@efrat.muni.il
עליזה אלמקייס	ממלא מקום רב העיר לנושאי נישואין וכשרות	052-6071784	
הרב אורי סמט	יו"ר חברה קדישא (בהתנדבות)	054-2076467	
אבא רייצמן	מפקח ומשגיח כשרות	058-5791162	
הרב אריאל פרחי	אחראית בלניות	054-7571011	
שרה נחשון	אחראי עירוב		
הרב נתנאל וייל			

מאמרי עיון

הרב ריסקין שליט"א-מרא דאתרא בדימוס

כוחו של יום כיפור

"כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם; לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ"

(ויקרא ט"ז, ל)

מרתקת היא העובדה שיום הכיפורים, היום המסוגף ביותר בשנה, עשרים וחמש שעות שאסורות בהן האכילה והשתייה והרחיצה והסיכה ותשמיש המיטה ונעילת הסנדל, נחשב בכל זאת לחג - ואפילו לחג שמח במיוחד, שמח יותר משבת (כך, למשל, להבדיל משבת, שבעת ימי אבל שיום כיפור חל במהלכם אינם מתחדשים בצאתו).

ר' לוי יצחק מברדיטשב נהג לומר, "גם אם לא היה צריך לצום בתשעה באב וביום כיפור, מי מסוגל לאכול באבל של תשעה באב? ומי רוצה לאכול בהתעלות של יום כיפור?". מה מקור ההתעלות, השמחה וההתרגשות הללו? נראה לי שיסודם בכך שיום כיפור הוא יום של הזדמנות שנייה, היום שבו ניתנת לנו אפשרות לזכות במחילה ובהטהרה לפני ה'. בחג המצות אנו חוגגים את הולדתנו כאומה; כעבור כמעט חצי שנה, ביום כיפור, אנו חוגגים את הולדתנו המחודשת כבני אנוש. בפסח אנו מחדשים את הבית ואת הכלים, ומוציאים מהם את החמץ המסמל את השפע החומרי והנוחות הגשמית שאנו מקיפים בהם את עצמנו בדרך כלל; ביום הכיפורים אנו מחדשים את מעשינו ואת גלעין אישיותנו באמצעות תשובה.

למרות העמל המפרך הכרוך בניקיון לקראת פסח, ועם כל ההערצה הכנה ליהודים וליהודיות היקרים המבלים זמן איכות רב במיגור פירורי החמץ עד לבלי שריד, עלינו להודות כי עבודת ניקיון פיזית זו קלה בהרבה מעבודת הטהרה הרוחנית. מלאכה זו, מלאכת התשובה, היא תהליך בן שני שלבים: כפרה וטהרה. שתי מתנות-אל אלו מקבילות לשני שלבים, או תוצאות, של חטא. הראשון הוא הכתם או הפגם שגרמו לעולם מעשים כגון גנבה או גילויי שנאה. השני הוא הכתם שיצר החטא בנפשו של החוטא. לדעת הרב יוסף דב סולובייצ'יק, הכפרה - החזרת הגנבה לבעליה, בקשת סליחה מהנפגע, הקרבת חטאת או אשם במקדש - מסירה את הכתם מהסוג הראשון; ואילו הטהרה - התהליך הפנימי של התשובה, החלטתו של האדם להשתנות - מוחקת את הכתם מהסוג השני. הכפרה היא מעשה של השבת-הסדר, והיא נעשית בחפצים ובמילים; הטהרה היא כינון מחודש של העצמי, והיא טעונה תמורה-עומק פסיכולוגית ורוחנית.

מובן שהכפרה קלה להשגה מן הטהרה: לעשות מעשים, כגון החזרת גנבה או העלאת קורבן או הכאה על החזה בוידוי, קל יותר מלעשות שינוי אישיותי עמוק ומהותי. איך עוזר יום הכיפורים לאדם להגיע לשלב השני? איך יכול אדם, בתאריך מיוחד בשנה, לגייס את האנרגיה הרוחנית ואת ההשראה הרוחנית הנדרשות לשינוי הווייתו הפנימית, עד כדי יכולת לומר בכנות "אני אדם שונה עכשיו; אינני אותו אדם שעשה את העברות ההן"?

סבורני שהתשובה טמונה באופן שאנו חוגגים בו את יום כיפור. ביום זה אנו מתנתקים מהדחפים הגופניים והחומריים שלנו כדי לשחרר את העצמי הרוחני שלנו לשיחה עם הקב"ה. אנו מותירים מאחורינו את בתינו ואת בגדינו הטובים, את המכוניות שלנו, את הארנקים ואת כרטיסי האשראי, את משרדינו ואת הטלפונים הסלולריים שלנו, את צורכי הגוף שלנו ודחפיו - ושוהים כל היום בבית הכנסת, עטויים בגדי לבן פשוטים, עומדים לפני בורא עולם האוהב אותנו והנכון לקבל אותנו, לסלוח לנו ולטהרנו. מטרת ההתנתקות הזו אינה לגרום לנו סבל, אלא להרחיק אותנו מהסביבה הגשמית והחומרית שלנו כך שנסתופף בצל השכינה בכל ליבנו ונפשנו ותודעתנו. המתנה שאנו מקבלים ביום כיפור היא שהקב"ה עצמו, אשר נתן לנו את נשמתנו, את חלק-אלוה-ממעל שלנו, מטהר בו את נשמתנו. כדברי הרמב"ם, "אמש היה זה שְׁנָאוֹי (=שנוא) לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אוהב ונחמד קרוב וידיד" (הלכות תשובה ז, ו). וכדברי הפסוק שציטטנו בראש דברינו, הנאמר שוב ושוב בתפילות יום כיפור, "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם; לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ". קרבתנו הרבה לקב"ה ביום כיפור היא-היא המזרזת טהרה זו.

לכך מכוונים דברי רבי עקיבא בסוף מסכת יומא: "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם? אביכם שבשמים. ... 'מִקְוֶה יִשְׂרָאֵל ה'" (ירמיהו י"ז, יג) - מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל" (משנה, יומא ח, ט).

בזה גדול כוחו של יום הכיפורים - מתנה נפלאה מאת ה'.

שלמה ריסקין

מה הקשר בין עקרות לראש השנה? שרה סוסויין טסלר, מרצה תורנית

ההפטרות של ראש השנה מזכירות שתי נשים חזקות המציעות שתי פרדיגמות של תקווה וייאוש: חנה ורחל.

ההפטרה ביום הראשון של ראש השנה (שמואל א, א:א - ב:י) מתארת את הכאב והסבל של חנה, האישה האהובה שאינה יכולה להביא ילדים לעולם, באותו זמן שהאישה השנייה, צרתה, פורחת.

עקרותה של חנה מכלה את חייה והתפרצותה הרגשית הופכת לדגם של תפילה פורמלית.

כתוצאה ישירה ממעשיה, ה' מתרגש לפעול ומיד 'זוכר' את חנה. ה'זכירה' הזו מביאה להתעברות ולהולדתו של שמואל.

כפי שמובא בפסוק, "... וַיֵּדַע אֱלֹקֵינָהּ אֶת-חֲנָה אִשְׁתּוֹ, וַיִּזְכְּרָהּ ה'" (א:יט).

ההפטרה ביום השני של ראש השנה (ירמיהו ל"א, ב-כ') מציגה את רחל חסרת הנחמה, הבוכה כשילדיה נלקחים לגלות. בגלל הדמעות שלה, ה' מכריז שיום אחד הוא יחזיר אותם מהגלות. כפי שהפסוק כותב, "הֲבֵן יָקִיר לִי אֶפְרַיִם, אִם יֶלֶד שְׁעָשָׁעִים--כִּי-מֵדֵי דָבָרִי בּוֹ, זָכֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד; עַל-כֵּן, הָמוּ מַעֲי לֹ--רַחֵם אֶרְחַמֶּנּוּ, נְאֻם-ה'." (לא:יט).

רחל היא דמות טראגית. כמו חנה, למרות אהבת בעלה, היא חייבת לסבול את ההולדה של צרתה (-לאה) כשהיא סובלת. אבל רחל לא פונה לתפילה. היא לוקחת את העניינים לידיה ומציעה את שפחתה ליעקב.

סוף סוף, לאחר שלא ושתי השפחות יולדות, ה' 'זוכר' את רחל. כפי שמובא בפסוק, "וַיִּזְכֹּר אֱ-לֹקִים, אֶת-רַחֵל; וַיִּשְׁמַע אֱלֹהֶיהָ אֶ-לֵקִים, וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ." (ל:כב). אבל שמחתה בלידה מתמתנת על ידי רצונה העמוק ללדת ילדים נוספים; היא קוראת לו יוסף - כדי שה' ימשיך לברך אותה בילדים. בעיצומה של לידתה השנייה, רחל מרגישה שהמוות מגיע, והיא קוראת לבנה בן-אוני, ובכך מגשימה את הנבואה שלה שהיא אמרה ליעקב בפרק ל' "הֲבֵה-לִי בָנִים, וְאִם-אֵין מִתָּה אֲנֹכִי". הדימוי של סבלה של רחל להפוך לאם ולאחר מכן ההעדר מלהיות מסוגלת לגדל את ילדיה עוֹבֵד מאוחר יותר והפך לדימוי אצל ירמיהו כדי לבטא את הכאב שבאובדן הילדים הללו. אבל יש גם מהפך. בבראשית, רחל מקנאה בלידות של הילדים שנולדו לאחותה ולשפחות. היא בקושי יכולה למצוא שמחה בלידות

ילדיה. אבל התמונה בספר ירמיהו היא רחל שבוכה על כל בני ישראל - היא כואבת מאוד ממה שקורה לכל השבטים ומרחיבה את לבה כדי להפוך לאמא של כולם. בסופו של דבר, רחל משתמשת בתפילה כדי לעשות שינוי, וגואלת את דמותה.

כפי שמוצג בפסוקים לעיל, שתי ההפטרות הללו מדברות על כך שה' 'זוכר'. זהו קישור ברור ל'זכרונות' בתפילה של ראש השנה. בשני הקטעים, יש תפילה בנושא המרכזי של הקטע. ובשניהן מופיעה אישה שבוכה בייאוש ודמעותיה משנות את מהלך ההיסטוריה. במקרה אחד הבכי הוא תוצאה של מצבה האישי של האישה: ובמקרה השני הדמעות הן קטסטרופה לאומית. הכאב של חנה מופנה כלפי פנימה לעומת הכאב של רחל הוא חיצוני.

על ידי הצבת שתי דמויות אלו זו לצד זו, ההפטרות מאלצות אותנו להתעמת עם המגבלות וכן עם המוטיבציה שלנו בבואנו להתפלל בראש השנה. אנחנו באים עם הכאב שלנו - הן האישי והן הלאומי, ואנחנו יכולים להשתמש בתפילה כדי לשנות את עצמנו ואת הקהילות שלנו. איננו יכולים לזלזל בזעקה הראשונית העולה ממעמקי ליבנו. זו הזעקה המובילה לשינוי אמיתי.

מתי בדיוק מצוות הקהל?

שלמה בן צבי - מגיד שיעור דף יומי

מאז שנת תשי"ג הרבנות הראשית משתדלת לערוך טקס ממלכתי של הקהל בחג הסוכות, בשנה שלאחר שנת השמיטה. השנה זה יחול השנה בתחילת חול המועד של סוכות תשפ"ג. על פי תקנתם של גדולי ישראל בדור הקודם, הרבנים הרצוג ועוזיאל וממשיכיהם הרבנים גורן ויוסף כולם ז"ל - תיקנו והובילו עריכת טקס 'זכר למקדש'

שכלל קריאות בתורה מספר דברים וקטעי תפילה מעוררי לב. לפעמים נשיאי ישראל (בעיקר הנשיאים נבון והרצוג) השתתפו בטקס והוסיפו ממד ממלכתי ומכבד. אך מעבר היותו טקס מכובד ולפעמים אף מרשים - קשה לטעון שהוא מתחיל לקלוע לציפיות הגדולות של חז"ל ממעמד ההקהל.

האם אפשר לקיים את המצווה אחרת?

אולי נתחיל בתאריך - מתי בדיוק אמור המעמד להתקיים? מפתיע שהתשובה כלל לא פשוטה. אומנם בתלמוד הבבלי במסכת סוטה דף מא. נאמר במשנה: פְּרִשְׁת הַמֶּלֶךְ (כלומר קריאת ההקהל) כִּיצַד? מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג בְּשָׁמִינִי בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - התאריך די ברור - והגמרא בצדק מדייקת מהמשנה - מתי זמן מצוות הקהל? בצהרי יום חול המועד הראשון של חג הסוכות, בשנה שאחרי השמיטה. כך פסק הרמב"ם בהלכות חגיגה ג, הלכה ג. והתאריך הזה נקבע בתקנות הרבנות הראשית בסיוון תשי"ג.

אך נוסחת המשנה בתלמוד הירושלמי שונה באופן דרמטי (ירושלמי סוטה פרק ז, הלכה ז) פְּרִשְׁת הַמֶּלֶךְ כִּיצַד? מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג, בְּשָׁמִינִי מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. כלומר ע"פ הירושלמי פשוט שמעמד ההקהל אמור להיות בסוף חג הסוכות! ולא בתחילתה! כנראה לירושלמי אפשר להבין את הפסוק "בבוא כל ישראל... בחג הסוכות" - בזמן שהיהודים מגיעים במהלך חג הסוכות - שיישאו עד מוצאי שמיני העצרת - כלומר עד כג' בתשרי.

האם זה באמת משנה - העיקר שנקיים טקס לזכר המקדש, לא? - אז לא.

שני התלמודים, הבבלי שמבין שטקס הקהל היה בתחילת החג, והתלמוד הארץ ישראלי שמתעקש על סוף החג, בפועל לא חוו בדורם מעמדי הקהל. בבלי ההקהל

האחרון (והכמעט יחיד) שמסופר עליו הוא הטקס שהוביל המלך אגריפס⁵ - אך בסיפור המעשה על ידי שני התלמודים - הטקס שהוביל המלך אגריפס היה אסון, כשלון טוטאלי, כדברי הירושלמי שם: רַבִּי חֲנִינָה בֶן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר - הָרַבָּה חֲלָלִים נָפְלוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁחֲנִינִיפוּ לוֹ. (החכמים למלך אגריפס), הטקס מתואר ממש (כאחד) מגורמי החורבן! על פי הסיפור היחיד המתואר במשנה - טקס ההקהל במוצאי חג ראשון מתאים יותר לזכר חורבן המקדש - ופחות כתמריץ לבניינו!

אך אולי לפי שיטת התלמוד הארץ ישראלי - מעמד ההקהל אמור להיות משהו אחר לגמרי. קיים ביסוס איתן ומשמעותי ביותר בתנ"ך למעמד הקהל שנופל דווקא במוצאי חג האחרון (כג' או כד' בתשרי) - הריהו יום כריתת האמנה הגדולה בספר נחמיה (ט:א-ה) ויָבוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַזֶּה נֶאֱסָפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְוּמוּ עַל-עַמְדָם...". דווקא ביום הזה - אחרי חודש של התעוררות ותשובה, דווקא אז היה מוכן עם ישראל להתחדשות גדולה של הקשר בינו ובין הקב"ה, לחידוש הברית בינינו.

יותר מכל אירוע מאז הר סיני, מעמד חידוש הברית בין עמ"י והקב"ה בדורם של עזרא ונחמיה הוביל לשדרוג רוחני דרמטי של העם ולצמיחתה של התורה שבעל פה. אז, במעמד הקהל שהתקיימה במוצאי חג אחרון דווקא - לא היה לאירוע כל קשר למקדש⁷ (ולטעמי, גם לא למלך או לנשיא או לכה"ג) אלא בצורך תקופתי לחידוש הברית בין הקב"ה ועמו.

וזה עבד. על ידי חידוש הברית זכינו לייסד את ההנהגה היהודית המוצלחת בכל הזמנים - הרי היא הנהגת אנשי כנסת הגדולה.

ואולי יש שני תאריכים אפשריים למצוות ההקהל - האחד כפי שניסה לקבוע האדר"ת כבר בשנת 1875⁸, שאותו המשיך הרבנות הראשית בקום המדינה - טקס ההתקהלות בכותל במוצאי החג הראשון - כזכר ל(חורבן) המקדש.

אך התאריך הנוסף למעמד ההקהל הוא כגרסת תורת ארץ ישראל הנשמר בירושלמי ובכת"י - במוצאי חג אחרון דווקא (היום שאחרי שמיני העצרת) שיוצא השנה ביום 22 לאוקטובר - לא כזכר למה שהיה, אלא כמעמד של חידוש הברית שלנו מול הקב"ה - בדיוק כפי שעשו אבותינו בעת שובם לציון לפני 2,500 שנה. להם זה הצליח, התורה שבעל פה צמחה ופרחה בגללם - ומי יודע אולי זה יצליח גם לנו⁹

5. החוקרים חלוקים האם היה זה המלך אגריפס הראשון (150 לפני חתימת המשנה) או אגריפס השני (רק 120 שנה לפניו). יוסיפוס (חיי יוסיפוס ס"י לח) מתאר טקס כמו הקהל אך על ידי כהן גדול דווקא.

6. וכן בבלי סוטה מא: תָּנָא מִשְׁמִינָה דְּרַבִּי יְהוֹנָתָן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְחַיְּבוּ שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל כְּלִיָּה שֶׁחֲנִינִיפוּ לוֹ לְאַגְרִיפָס

7. העם בהנהגת עזרא ונחמיה, הקפידו לערוך את מעמד חידוש הברית דווקא בשער המים, מחוץ למקדש ולחר - אני מניח בכדי שהכהונה הגדולה הרבנות הראשית דאז, לא יפריעו!

8. ואולי חז"ל בדורות שאחרי חורבן הבית, במאבקם מול הנצרות שטענו ללא הרף ל Novo Testamento לכריתת ברית חדשה עם ה', העדיפו להרחיק את העם ממשחבות על חידוש תקופתי של הברית עם הקב"ה ו"העבירו" את זכר הטקס למעמד קריאת התורה בלבד.

9. אך שחתנו הרא"ה שכנראה ערך את מאמר חתנו בעניין חידוש מעמד ההקהל - לא עשה דבר בהיותו הרב הראשי לקדמו

10. ושמה תאריך זה הוא מסביר גם את ברכת המלך שבייך שלמה את העם בעת חנוכת הבית הראשון בכל - בתשרי (מלכים' ח:טו) והן את חג שמחת תורה בחז"ל והקפות השניות בארץ ישראל, המדגישים את חידוש הקשר שלנו לתורה וכן זה דווקא במוצאי שמיני העצרת.

1. והגמרא שם במפורש דוחה אפשרות של תאריך מאוחר יותר, בהקשותה "וְאִי קָתִיב רַחֲמָנָא קָתִיב הַסְפּוֹת הָיָה אֲמִינָא אֲפִילוּ יוֹם טוֹב אַחֲרוֹן? קָתִיב רַחֲמָנָא קָבֹוא כָּל יִשְׂרָאֵל - מֵאַתְחִלְתָּא דְּמוֹעֵד".

2. אף שבפועל בד"כ הוּזוּ בְּיוֹם - לְיוֹם שֶׁנִּי שֶׁל חוֹל הַמוֹעֵד לְנוֹחִיתוֹם שֶׁל יְהוּדֵי חו"ל הַחֲגִים בְּיִשְׂרָאֵל יוֹמִיִּים הָיוּ.

3. ואף שאפשר לדון באם הכוונה היא לצוהרי הושענה רבה או למוצאי שמיני העצרת - נוטים רוב האחרונים הדנים בירושלמי למוצאי שמיני דווקא - ראה פירוש הדיון במאמרו של פרופ' דוד הנשקה ב"ספר הקהל" בהוצ' מכון התורה והארץ תשס"א עמ' 435 ואילך. ראה גם סיבה נוספת לכל בעריה האחרונה למאמר זה.

4. וכן דעת האברבנאל בפרשת וילך, וראה בהרחבה במאמרו של הנשקה עמ' 451 הערה 40 ו-56.

דיני חגי תשרי תשפ"ג

(לקראת סוף החוברת מצורף שטר פרזובול)

הרב איתן וייס - מזכיר המועצה הדתית

חודש אלול

בראש חודש אלול עלה משה רבנו להר סיני לקבל את הלוחות השניים, ושהה שם ארבעים יום.

בסופם, ביום הכיפורים, התרצה הקדוש ברוך הוא לישראל, סלח להם על חטא העגל, וירד משה מן ההר עם הלוחות השניים.

כיון שהתשובה בימים אלה מקובלת ורצויה יותר מבשאר ימות השנה, נהגו ישראל להרבות בהם בתשובה, בתפילות ובתחנונים.

נהגו יראים ושלמים בכל קהילות ישראל לקבל על עצמם קבלות והנהגות מיוחדות בחדש זה. להוסיף בתורה ובתפילה ולהדר בכל מה שאפשר.

הנהגות אלו מהוות הכנה נאותה לימים הנוראים בתחילת חדש תשרי¹.

הסליחות

א. נהגו האשכנזים לתקוע בשופר מיום שני² של ראש חודש אלול ועד כ"ח אלול לאחר תפילת שחרית, (הרמ"א הביא דעות שונות אם מתחילים בא' דר"ח או בב'³). אך בערב ראש השנה אין תוקעים בשופר⁴. יש מהספרדים הנוהגים לתקוע בשופר בעת אמירת י"ג מידות בסליחות⁵.

ב. נוהגים לומר סליחות בימי חודש אלול⁶. הספרדים מתחילים לומר סליחות מ-ב' באלול⁷, והאשכנזים - החל ממוצאי שבת לפני ראש השנה.

ג. זמן אמירת סליחות לכתחילה הוא קודם עלות השחר⁸. אולם מי שלא יכול לקום בשעה זו, יוכל לומר סליחות גם אחר עלות השחר ואף במשך היום, אך יש לסיימם לפני צאת הכוכבים⁹ כמו כן, ניתן לומר סליחות לאחר חצות הלילה¹⁰.

ד. אם הסליחות נאמרות בשעות הבוקר (לאחר עלות השחר), יש להשמיט מתוך הסליחות האשכנזיות את המילים 'באשמורת הבוקר' 'בזעקם בעוד ליל' 'חצות לילה לך קמו' וכן לספרדים 'חצות לילה לך קמו' וכדו' כדי שלא יהיו כדוברי שקרים¹¹.

ה. לדעת רוב הפוסקים, אם בתחילת הסליחות לא היה מנין, רשאים להתחיל, ולכשיהיה מניין יאמרו (שלושה פסוקים ואז) את הקדיש שבתחילת הסליחות וימשיכו מהמקום שפסקו¹².

ו. מי שזמנו דחוק או שאיחר לאמירת הסליחות ועליו לדלג על חלקן, יעדיף לומר על פי המדרג הבא¹³: 1. וידוי וכן 'א-ל-ל מלך יושב' עם י"ג המידות. 2. הפסקאות שבין קטעי א-ל-ל מלך יושב. 3. נפילת אפיים. 4. הבקשות. 5. שאר הסליחות.

ז. במקרים מיוחדים ביותר וכהוראת שעה בשעתו, הרב פיינשטיין התיר, לומר סליחות כשעתיים קודם חצות הלילה¹⁴ - אך רוב הפוסקים לא מתירים זאת.

ח. עשרה שהתחילו לומר סליחות ביחד, ומקצתם הוצרכו לצאת באמצע אמירת הסליחות, אם נשארו ששה לפחות, רשאים לומר את הקדיש שבסוף הסליחות¹⁵.

ט. נהגו האשכנזים שבעת אמירת הסליחות הנאמרות בלילה מתעטף שליח הציבור בטלית שאינה שלו, וכך נפטר מהספק לגבי הברכה ואינו מברך עליה. אך אם התחילו לומר את הסליחות לאחר זמן ציצית (לפנות בוקר), יברך על טליתו שלו, כרגיל¹⁶.

י. אומרים תחנון ונפילת אפיים בסליחות, ואם מתקיים ברית מילה בבית הכנסת אז לא יאמרו תחנון בתפילת שחרית, לגבי חתן הנמצא בבית הכנסת אם יאמרו או לא יאמרו תחנון בסליחות - מחלוקת¹⁷.

יא. רצוי לעמוד בזמן אמירת הסליחות. אך אם קשה לו רשאי לשבת, ויש להשתדל לעמוד לפחות בזמן שאומר 'א-ל-ל מלך', י"ג מידות והוידוים¹⁸.

יב. מנהג האשכנזים להוסיף פרק תהילים "לדוד ה' אורי וישעי" (תהילים כ"ז) לאחר תפילת שחרית וערבית (נוסח אשכנז) או שחרית ומנחה (אשכנזים המתפללים בנוסח ספרד) עד ליום הושענא רבה¹⁹, גם בקיצושי"ע ילקו"י²⁰ מובא: 'מנהג יפה לומר אחר תפלת שחרית מראש חודש אלול עד הושענא רבא מזמור "לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא" ויש מהספרדים המוסיפים פרק זה בכל ימות השנה.

21. ערוך השולחן תקפא ד.
22. מקראי קודש הלכות ר"ה פרק א הערה יט
23. מקראי קודש ר"ה פרק א סעיף יז ובהערה בשם הרב מרדכי אליהו.
24. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה
25. פמ"ג הובא במשנ"ב נה ס"ק יא. משנ"ב תקפא סק"ד.
26. משנ"ב תקפא סק"ו.
27. מקראי קודש ר"ה פרק א לקראת סוף הערה מ
28. מטה אפרים תקפא יח
29. מנהג אשכנזי-משנ"ב תקפא ס"ק ב, מנהג ספרד - מטה אפרים תקפא סעי' ו
30. קיצושי"ע ילקו"י ימים נוראים עמ' קפב סעי' ב. חזון עובדיה ימים נוראים עמוד כד

11. מתוך חוברת דיני חגי תשרי - הרב גולן
12. ערוך השולחן תקפא א
13. משנ"ב תקפא ס"ק ג
14. רמ"א או"ח תקפא סעיפים א,ג.
15. ילקוט יוסף מועדים עמוד 61.
16. שו"ע או"ח תקפא סעיף א.
17. ילקו"י מועדים עמוד 9.
18. שו"ע תקפא סעיף א וכן בהקדמת המשנ"ב לפני ס"ק א
19. שו"ת יחוה דעת ח"א סימן מו, ילקו"י מועדים עמוד 9.
20. משנ"ב תקפא ס"ק יב "אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות חוץ מביום הכיפורים", שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה

יג. אמירת סליחות ביחידות.

ניתן לומר סליחות ביחידות³¹, למעט הבקשות שבלשון ארמית כגון: מחי ומסי וכדו' כמו כן, אין לומר י"ג מידות, אלא אם כן הן נאמרות כקורא בתורה בניגון ובטעמים³². ניתן לאומרם גם בכל ניגון שאדם רגיל ללמוד בו³³. כשאומר ביחידות יש להשלים את כל הפסוק, כולל המילים: "פוקד עוון אבות על בנים על שילשים ועל ריבעים"³⁴, אך יש שכתבו שדי לומר עד "ונקה", כשם שאומרים בציבור³⁵.

אבלות-סליחות

סליחות - אָבֵל אסור לצאת מביתו כדי להיכנס לבית הכנסת לשמוע הסליחות, מלבד בערב ראש השנה שמרבים סליחות וכן בערב יום הכיפורים במקום שמרבים בסליחות³⁶.

אָבֵל שליח ציבור³⁷ - למנהג האשכנזים: תוך שבעה-אסור (הרב מרדכי אליהו-אם אין ש"צ אחר, אז יוכל), תוך י"ב חודש על אביו או אמו מותר, תוך שלושים-יש מתירים ועל שאר קרובים תוך שלושים-מותר.

למנהג הספרדים: תוך שבעה-אסור (הרב מרדכי אליהו-אם אין שם אחר אז יוכל).

ערב ראש השנה

א. בערב ראש השנה מרבים באמירת סליחות ואפילו אָבֵל יכול לצאת מביתו לצורך אמירת הסליחות בציבור, אך לצורך הסליחות שבימים האחרים לא ייצא³⁸.

ב. בסליחות של ערב ראש השנה אומרים תחנון עם נפילת אפיים, אך אין אומרים תחנון בשאר תפילות היום³⁹.

ג. נוהגים לעשות התרת נדרים בערב ראש השנה⁴⁰. לספרדים - רצוי בפני עשרה, ולאשכנזים - בפני שלושה⁴¹.

ישנה גם האפשרות לקיים בקבוצות כך שמספר אנשים יעמדו בפני שלושת הדיינים ויאמרו את נוסח התרת הנדרים⁴².

ד. יש הנוהגים ללכת לקברים ולהרבות שם בתחינות שם.

ה. נהגו הגברים לטבול במקווה בערב ראש השנה וערב יום הכיפורים וכך יש לעשות לכתחילה. באם לא ניתן לטבול במקווה, ניתן להסתפק במקלחת כדעת הרמ"א וכן כמובא בילקוט יוסף שניתן להסתפק במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים⁴³, שהוא שיעור של כתשעה קבין.

ו. לפני כניסת החג יש להדליק נרות חג ולברך 2 ברכות: ...אשר קידשנו...להדליק נר של יום טוב⁴⁴ וכן ברכת שהחיינו. גם ביום השני יש לברך עם הזכרת יום טוב וכן ברכת שהחיינו, וכדי לצאת מהספק נהוג ללבוש בגד חדש או לכוון על פרי חדש, אך דבר זה אינו מעכב. ברכת שהחיינו נוהגת אצל רוב האשכנזים, חלק מעדות הספרדים אינם מברכים וכל אחת תנהג כמנהג משפחתה).

ליל ראש השנה

ז. ראוי לעיין במחזור קודם החג, כדי שיכיר את הפיוטים ויבין את פירושי המילים⁴⁵.

ח. נהגו ישראל לאכול בסעודות ליל ראש השנה מיני מאכלים לסימן טוב, ולומר בקשות המתאימות להן. נהוג לאכול תפוח בדבש, רימון, תמר, ראש של כבש ועוד, ולומר 'יהי רצון' כמופיע במחזורים⁴⁶.

ט. אף שמנהג ה'סימנים' מופיע כבר בתלמוד⁴⁷, הוא אינו דוחה שום הלכה. לכן, אם באחד ממניי המאכל יש חשש לחרקים, אין לאוכלו. כמו כן, אכילת הסימנים אינה פוטר את האדם מסעודת החג, והחכם עיניו בראשו, שלא לשבוע מאכילת הסימנים, כדי שיוכל לאכול סעודת מצווה לתיאבון⁴⁸.

תפילת מוסף ביחיד

י. אם מתפלל תפילת מוסף של ראש השנה ביחידות - אין להתפלל עד לאחר שלוש שעות ביום, הטעם הוא כיון שבשלוש השעות הראשונות הקב"ה דן את עולמו, וכשהוא מתפלל אז ביחידות, שמא יעיינו בדינו בייחוד, ומי ייצדק בפניו⁴⁹!?

דיני תקיעת שופר

יא. יש למנות לפני ראש השנה בעל תוקע. על בעל התוקע ללמוד היטב את ההלכות, כדי שיתקע כראוי ויוציא את שאר השומעים ידי חובה⁵⁰.

43. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו"י מועדים עמוד 28 הלכה א.

44. ילקוט יוסף ימים נוראים עמ' רלב. 'ואין להזכיר יום הזיכרון'. גם במאמר מרדכי ב'שיעורי י"ג אלול' פסק כך כדעת הבן איש חי. וכן במקראי קודש הלכות ראש השנה עמ' כב.

45. שו"ע ורמ"א ק סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

46. שו"ע ורמ"א תקפג סעיף א-ב.

47. גמרא הוריות יב. כריתות ו.

48. הדבר דומה לסעודת שבת, שמובא בביה"ל רמט סעיף ב "שלא ימלא כריסו משארי אכילות קודם סעודת הפת".

49. שו"ע תקצא סעיף ח, משנ"ב ס"ק יד.

50. משנ"ב תקפא ס"ק יא, ותקפא ס"ק ג.

31. משנ"ב תקפא ס"ק ד.

32. שו"ע או"ח סימן תקפא סעיף ה ומשנ"ב ס"ק יב.

33. שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן כא.

34. שו"ת אגרות משה שם.

35. ילקוט יוסף מועדים עמוד 31 סעיף כא.

36. רמא תקפא א, ערוך השולחן תקפא ד.

37. מקראי קודש ר"ה פרק א' סעיף כז ו-כט.

38. רמ"א תקפא א, פסקי מהרי"א ס"י קל"ג.

39. שו"ע תקפא סעיף ג.

40. חיי אדם כלל קלח אות ח, כף החיים תקפא ס"ק צט.

41. שו"ע יורה דעה רכ"ח סעיף א. ילקו"י מועדים עמוד 22, אמנם בדיעבד כתב בכף החיים תקפא ס"ק כ שגם הספרדים רשאים להתיר בפני שלושה.

42. ערוך השולחן רכח סעיף ח במהדורות עזו והדר בה לא הושמטו הלכות נדרים- עמ' תס"א וכן בן איש חי על פרשת ראה

יב. בעל תוקע ספרדי לא יברך 'שהחיינו' ביום השני (זאת כאשר היום הראשון של חג לא יצא בשבת), אף אם תוקע לאשכנזים, אלא אחד מן השומעים האשכנזים יברך 'שהחיינו', והתוקע יתקע⁵¹. אם בכל זאת ספרדי בירך שהחיינו-יצא ידי חובה. **יג.** השומע תקיעת שופר שלא כמסורת אבותיו, כגון תימני השומע מאשכנזי, יצא⁵² ידי חובת המצווה.

יד. מי שכבר יצא ידי חובת תקיעת שופר, ותוקע להוציא אחרים שטרם יצאו ידי חובה, אם יברך עבורם או שהשומעים יברכו- המ"ב והילקו"י מביאים שזה מחלוקת⁵³.

טו. אסור לתוקע ולשומעים לדבר בין הברכות לתקיעות שלא מענייניהם, ואם אחד דיבר, עליו לחזור ולברך. כמו כן, אין לדבר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, מלבד דברים מענייני התפילה והתקיעות⁵⁴, אך בדיעבד אינו חוזר ומברך⁵⁵.

טז. אם דיבר בזמן התקיעה, ולא שמע את התקיעות בשל כך, צריך לחזור ולשמוע את אותו סדר מתחילתו, אך לא יברך שוב⁵⁶.

יז. מי ששמע את ברכות השופר, והוצרך מיד לצאת קודם התקיעות, כשיחזור צריך לברך שנית ולשמוע את התקיעות⁵⁷.

יח. יצא מכל סיבה שהיא באמצע שלושים התקיעות הראשונות, עליו להשלים אחר כך את התקיעות שלא שמע. אם אינו זוכר היכן הפסיק, יחזור וישמע שוב את כל שלושים התקיעות בלא ברכה⁵⁸.

יט. יצא לאחר ששמע שלושים תקיעות, טוב שישלים למאה תקיעות כשיחזור⁵⁹.

כ. אם התוקע לא יכל להמשיך את התקיעות, יחליף אותו אחד מהקהל מהנקודה שבה הוא הפסיק, והמחליף לא יברך שוב, בתנאי ששמע את הברכות מהראשון⁶⁰.

כא. ציבור שזמנם מצומצם, שאינם יכולים לשמוע מאה תקיעות, חייבים לשמוע שלושים תקיעות שמצוותם מן התורה⁶¹.

כב. מי שהגיע לבית הכנסת לאחר שכבר בירך התוקע, אך שמע שלושים תקיעות, יצא ידי חובה. יש אומרים שהוא רשאי לברך לאחר התקיעות דמיושב, משום שיהיו תקיעות נוספות על סדר התפילה⁶².

כג. מצווה על היודע לתקוע בשופר ללכת ולתקוע עבור אחרים שאין להם אפשרות לשמוע קול שופר, אף אם יפסיד משום כך תפילה בציבור⁶³.

כד. ככלל, אין לאכול לפני תקיעת שופר⁶⁴, אולם אם מרגיש חולשה, או שהדבר יקשה עליו להתפלל מוסף בכוונה, מותר לו לאכול מעט לפני התקיעות⁶⁵.

כה. הגיע לידו שופר רק לאחר השקיעה לפני צאת הכוכבים, יתקע בלא ברכה⁶⁶. לספרדים - ביום הראשון של ראש השנה יברך על תקיעה זו אם עדיין לא עברו 13.5 דקות מהשקיעה, אך ביום השני לא יברך⁶⁷.

אופן התקיעה⁶⁸

כו. סוגי התקיעות הם:

• **'תקיעה'** - קול פשוט וישר (להלן: ת').

• **'שברים'** - לפחות שלושה קולות, בנשימה אחת (להלן: ש').

• **'תרועה'** - תשעה קולות כל שהם רצופים בנשימה אחת (להלן: ר').

כז. אורך התקיעה בסדרה 'תש"ת' היא לפחות כאורך השברים בסדרה זו. כמו כן, התקיעה ב'תר"ת' הינה לפחות כאורך התרועה בסדרה. בתשר"ת, יש לתקיעה להיות לפחות כאורך 'שברים-תרועה'. לכן, התקיעה של תשר"ת ארוכה יותר מהתקיעות שבסדרות האחרות.

כח. בדיעבד, התקיעה כשירה בכל מקרה שעשה אותה באורך של תשעה קולות קצרים לפחות⁶⁹.

כט. אורך כל קול מקולות השברים צריך להיות כאורך שלושה מקולות התרועה. בדיעבד יצא ידי חובה גם אם עשה קול של שברים באורך של כשני קולות של תרועה, וכן אם עשה קול ארוך יותר של שברים, וכן אם השמיע יותר משלושה שברים⁷⁰.

ל. אם אחד מהקולות (תקיעה, שברים או תרועה) היה קצר מהדרוש (כגון: שתקע רק שני שברים, או שתקע בתרועה פחות מתשעה קולות) יש לתקוע שוב את אותו הקול. אמנם, בשינוי קול מעב לדק או צרוד - אין צריך לחזור.

51. ילקו"י מועדים עמוד 63 ראה בהערה כב במקור הבא, שאם ענה לברכת שהחיינו שבירך ספרדי יצא ידי חובה.

52. הליכות שלמה ח"ב פ"ב הלכה יג.

53. משנ"ב תקפה סק"ה. התוקע להוציא ידי חובה נשים, נשים אשכנזיות תברכנה בעצמן-מקראי קודש פרק ז, יג, ילקו"י מועדים עמוד שצ"ו

54. שו"ע ורמ"א תקצב סעיף ג.

55. רמ"א תקצב סעיף ג, ילקו"י מועדים עמוד 75.

56. משנ"ב תקצב ס"ק יג.

57. שו"ע תקצב סעיף ג, משנ"ב ס"ק יד, ילקו"י מועדים עמוד 93. מוכח משם שאם מפסיק בין ברכה לתקיעה, וההפסק אינו קשור לתקיעות עצמן, חייב לחזור ולברך שנית. לכן במקרה שלנו שההפסק אינו קשור לתקיעות חייב לחזור ולברך שנית.

58. שו"ע תקצב סעיף ב, משנ"ב סק"ו, שו"ע ורמ"א סה סעיף א, משנ"ב סק"ב.

59. במשנ"ב תקצב סק"ד בשם הש"ח.

60. שו"ע תקפה סעיף ג, משנ"ב ס"ק יא.

61. שו"ע תקצב סעיפים א-ב.

62. ילקו"י מועדים עמוד 83 הלכה ט בהערה בשם הגר"ע יוסף שהעיקר לדינא לברך. אך בכך החיים תקפה ס"ק לט כתב משמוס ספק ברכות להקל (ואולי כבר יצא ידי חובה) ירהר בלבו את הברכות.

63. הליכות שלמה ח"ב פרק ב הלכה יא.

64. הפוסקים למדו זאת ממצוות אחרות, ראה שו"ע תרנב סעיף ב, ותרצב סעיף ד, ומשנ"ב ס"ק יד שהתיר טעימה דוקא לחולה קצת, וכל זה לפני שמיעת המגילה שחיובה מדרבנן, קל וחומר לתקיעת שופר שחיובה מהתורה.

65. הליכות שלמה ב א. וכן הביא במקראי קודש (הררי) פרק ז הלכה כג בהערה כו בשם האחרונים.

פניני הלכה ימים נוראים ד ח.

66. משנ"ב תקצב סק"א, שער הציון סק"ב.

67. ילקו"י מועדים עמוד 74 הלכה י כתב שיברך, אך זה רק בתוך 5.31 דקות, כמבואר ביביע אומר חלק ו יורה דעה סימן כג.

68. הדינים בפיסקה זו לקוחים מלוח ארץ ישראל, הרב טיקונינסקי, ומילקו"י מועדים עמוד 55-65.

69. משנ"ב תקצב ס"ק יג, מקראי קדש (הררי) פרק יא סעיף י.

70. שו"ע תקצב סעיף ג, משנ"ב ס"ק יג, שעה"צ סק"ט, ילקו"י מועדים עמ' 55

לא. אם הוא מסופק אם תקע את השברים או את התרועה כדין, לא יחזור שנית רק על אותו הקול, אלא יחזור מתחילת הסדר.

לב. אם באמצע סדרת 'תש"ת' תקע תרועה וכן ב'תר"ת' תקע שברים, ואפילו תקע רק קול קצר אחד-קלקל את אותו הסדר וחוזר על הסדר מתחילתו.

לג. ב'תשר"ת' - אם באמצע השברים תקע תרועה, אפילו גמר את כולה - חוזר לשברים (ולא לתקיעה). אבל בספק אם היו השברים כדין, או שטעה והקדים תרועה לשברים, או שהוסיף תרועה שנייה (כגון תשר"ר), או שתקע פעמיים שברים (כגון תשש"ר), או שתקע פעמיים 'שברים-תרועה', או שהפסיק יותר מכדי נשימה בין שברים לתרועה - בכל המקרים האלו חוזר לתקיעה ראשונה של אותו הסדר.

לד. בתקיעה שבתחילת הסדר, בכל אופן שקלקלה, אפילו אם הכניס בתוכה קול אחר (שבר או תרועה) - קלקל רק את אותה התקיעה וחוזר עליה בלבד.

אך בתקיעה שבסוף הסדר, אם הכניס בתוכה קול אחר (שבר או תרועה) - קלקל את כל אותו הסדר וחוזר לתחילת הסדר.

לה. אם בשברים או בתרועה לא תקע את כל הקולות בנשימה אחת, לא יצא ידי חובה, ויחזור לתקיעה הראשונה.⁷¹

לו. כשתוקעים 'שברים-תרועה' בסדרים השונים של התקיעות ישנה מחלוקת אם יש לתקוע אותם בנשימה אחת או לא. אך גם לשיטה שצריך בנשימה אחת, בדיעבד, יצא ידי חובה בכל אופן.⁷²

לז. התוקע והשומע יעמדו על רגליהם בלי להישען על התיבה וכדומה, וכך ינהגו גם בתקיעות דמיושב.

תשליך

לח. נהגו ביום הראשון של ראש השנה ללכת לומר 'תשליך' אחרי תפילת מנחה קודם שקיעת החמה.⁷³ לנוהגים במנהגי הגר"א אין אומרים.

לט. את סדר ה'תשליך' נהגו לומר בסמוך לנהר (עדיף במקום שיש בו דגים) או באר, אך ניתן לומר גם ליד גיגית מים, ברז זורם או כל מקור מים אחר.

מ. אסור לצאת מחוץ לתחום (איסור תחומין חל גם בחגים) כדי לומר 'תשליך'.⁷⁴

מא. בשנה בה ימי ראש השנה בימי חול, מי שלא אמר 'תשליך' ביום הראשון של ראש השנה, יאמר ביום השני של ראש השנה.

בדיעבד, ניתן לומר 'תשליך' בכל עשרת ימי תשובה.⁷⁵

• נהוג שלא לישון בימי ראש השנה לפחות עד חצות היום.

אבלות-ראש השנה

בעל תוקע - למנהג האשכנזים אין למנות אֶבֶל על אביו או אמו בתוך 12 חודש, אא"כ יש לו חזקה ואין אחר הגון כמותו.⁷⁶ לספרדים מותר. כך גם לגבי שליח ציבור בראש השנה וביום כיפור-לאשכנזים נהוג שלא, לספרדים מותר.

75. מקראי קודש פרק יד הערה יב.
76. שמירת שבת כהלכתה סה כח-וכן נראה שיוכל לברך שהחיינו.

71. שו"ע תקצ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי קודש (הר"י) פרק יא סעיף יב.
72. שו"ע רמ"א תקצ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי קודש (הר"י) פרק יא סעיף ג.
73. רמ"א תקפג סעיף ב, משנ"ב שם סק"ח.
74. גם ביום טוב יש איסור יציאה מן התחום - שו"ע תקכח סעיף א.

א. מי שטעה ולא הזכיר את ההוספה או השינוי בתפילה '...המלך הקדוש' או '...המלך המשפט', 'זכרנו', 'מי כמוך', 'וכתוב', 'בספר חיים', ינהג על פי הטבלה הבאה:

המקום שבו נזכר	זכרנו לחיים, מי כמוך, וכתוב, ובספר.	המלך הקדוש	המלך המשפט
לא אמר עדיין את שם ה' בסיום הברכה	חוזר מתחילת ההוספה ⁷⁷ .	-----	-----
הזכיר את שם ה' של סיום הברכה	אינו חוזר ⁷⁸ .	-----	-----
סיים את הברכה, ונזכר תוך כדי דיבור	אינו חוזר ⁷⁹ .	אומר מיד "המלך הקדוש" ⁸⁰ .	אומר מיד "המלך המשפט" ⁸¹ .
סיים את הברכה, ונזכר לאחר כדי דיבור	אינו חוזר ⁸² .	חוזר לראש התפילה ⁸³ .	לאשכנזים - אינו חוזר ⁸⁴ . לספרדים - חוזר לתחילת הברכה ⁸⁵ .

ב. מנהג האשכנזים לכפול בקדישים את המילה 'לעילא' ולומר 'לעילא (ו)לעילא'⁸⁶ ובמקום 'מן כל ברכתא' לומר 'מכל ברכתא', בכדי שמספר המילים לא ישתנה⁸⁷.

ג. בעשרת ימי תשובה, יש לומר בסוף הקדיש "עושה השלום"⁸⁸. אשכנזים נוהגים כן בכל קדיש וכן נוהגים לסיים כך את ברכת סיום תפילת העמידה, והספרדים נוהגים כך רק ב'קדיש תתקבל'.

ערב יום כיפור

א. עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר, לכן יש לפייס זה את זה על מה שפגעו אחד בשני במשך השנה ואין הכפרה שלימה בלא מחילת השני/השניה⁸⁹.

ב. מצווה להרבות באכילה בערב יום כיפור⁹⁰ ("ויש לאדם למעט בלימודו בערב יום הכיפורים כדי לאכול ולשתות"⁹¹).

ג. בערב יום כיפור אין אומרים תחנון בתפילות שחרית ומנחה, כיוון שיום זה נחשב כיום טוב⁹².

ד. הסליחות לבני אשכנז קצרות מהרגיל⁹³, וכן אומרים וידוי פעם אחת בלבד⁹⁴. הספרדים אומרים את הנוסח הקבוע⁹⁵, אולם אם אומרים את הסליחות אחרי עלות השחר - מדלגים על התחנון⁹⁶.

ה. אין אומרים 'למנצח' בערב יום כיפור⁹⁷.

ו. בני אשכנז לא אומרים 'אבינו מלכנו' ומדלגים אף על 'מזמור לתודה'⁹⁸.

ז. נוהגים לערוך סדר כפרות לצורך מתן צדקה לעניים⁹⁹.

ח. נוהגים בערב יום כיפור לטבול במקווה¹⁰⁰. הרמ"א מביא וכן מובא בילקוט יוסף שניתן להסתפק במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים¹⁰¹, שהוא שיעור של כתשעה קבים.

ט. בתפילת המנחה צריך לומר את סדר הוידוי המופיע במחזור. סדר הוידוי צריך להיאמר לפני הסעודה המפסקת, ולכן יש להתפלל תפילת מנחה מוקדמת¹⁰².

89. שו"ע תרו סעיף א.

90. שו"ע תרד סעיף א.

91. משנ"ב תרד ס"ק א.

92. שו"ע תרד סעיף ב. משנ"ב תרד ס"ק ג.

93. רמ"א תרד סעיף ב.

94. רמ"א תרד סעיף א. משנ"ב תרד ס"ק ז.

95. ילקו"י עמוד 74 הלכה.

96. כך הביא בשם הרב אליהו במקראי קודש (הררי) פרק ג הלכה ב.

97. רמ"א תרד סעיף ב. ילקו"י מועדים עמ' 74

98. רמ"א תרד סעיף ב.

99. שו"ע תרה א: יש למנוע המנהג לשחוט תרנגול. רמ"א תרה סעיף א, ומשנ"ב ס"ק ב וילקו"י מועדים עמ' 47-87: מנהג וותיקן לשחוט תרנגול.

100. שו"ע תרו סעיף ד, משנ"ב תרו ס"ק יז.

101. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו"י מועדים עמוד 82 הלכה א.

102. שו"ע תרו סעיף א, משנ"ב תר"ז ס"ק א.

77. שו"ע תקפב סעיף ה ומשנ"ב ס"ק טו, ילקו"י מועדים עמ' 76

78. אמנם בילקו"י מועדים עמ' 76 כתב שיכול לומר ב"שמע קולנו" או ב"אלוקי נצור".

79. שו"ע תקפב סעיף ה.

80. שו"ע תקפב סעיף ב.

81. שו"ע תקפב סעיף ב.

82. שו"ע תקפב סעיף ה.

83. שו"ע תקפב סעיף א.

84. מקראי קודש ר"ה ג הערה ח, זו הדעה הרווחת אך יש אשכנזים הסוברים כפסק הספרדים

85. שו"ע תקפב א, ילקו"י מועדים עמוד 46.

86. לבוש תקפ"ב ח

87. משנ"ב נו ס"ק ב

88. ערוך השולחן תקפב סעיף ד.

סעודה מפסקת וכניסת הצום

י. עורכים סעודה סמוך לצום, והיא הנקראת סעודה מפסקת¹⁰³. ומובא שיש לאכול בסעודה זו עוף ודגים¹⁰⁴. יש הנוהגים לברך המוציא על שני ככרות לחם כנהוג בימים טובים¹⁰⁵.

יא. גם היודע שהוא פטור מהצום מכל סיבה שהיא, ישתדל לאכול סעודה מפסקת, שהרי אם הטעם לאכילת סעודה בערב יום כיפור היא רק על מנת שיהיה כוח לצום בעיצומו של יום, אכן, אין עניין לאכול בערב יום כיפור לאדם היודע שהוא לא יצום. אך כיוון שישנם טעמים נוספים למצוות האכילה בערב יום כיפור¹⁰⁶, יש להקפיד גם במקרה זה לקיים את מצוות האכילה.

יב. יש לסיים את הסעודה מספיק זמן לפני כניסת יום כיפור, באופן שישאר לו מספיק זמן להתכונן ליום הקדוש¹⁰⁷.

יג. המסיים לאכול את הסעודה זמן רב לפני השקיעה, נכון שיאמר בפיו לפני ברכת המזון, שהוא עוד מתכוון לשתות ולאכול¹⁰⁸. אמנם, לספרדים, אין צריך לכך ויכול להמשיך לאכול¹⁰⁹.

יד. יש להדליק נרות (השעה מופיעה בטבלה בתחילת הקובץ) ולברך: "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של יום הכיפורים"¹¹⁰ ולרוב הדעות גם ברכת "שהחיינו"¹¹¹.

טו. יש לדאוג שידליקו נר נשמה שיבער במשך יום כיפור, ועליו יבדילו במוצאי יום כיפור¹¹², יש המדליקים נר נשמה נוסף לעילוי נשמת קרוביהם¹¹³.

ליל יום כיפור

טז. אשכנזים נהגו להקדים ולהגיע לבית הכנסת על מנת שיספיקו לומר את 'תפילה זכה' ו'כל נדרי' קודם שתשקע החמה¹¹⁴. אך מנהג הספרדים לומר 'כל נדרי' בלילה¹¹⁵.

יז. מתפללים נשואים וכן הנוהגים להתעטף בטלית כל השנה, יש להם להתעטף קודם שקיעת החמה בטלית, ויברכו עליה¹¹⁶.

יח. מוציאים ספר תורה¹¹⁷, ומנהג האשכנזים להוציא שני ספרים¹¹⁸, ואומרים את הנוסח המופיע במחזור. מברכים ברכת 'שהחיינו'¹¹⁹. מי שברך 'שהחיינו' בשעת הדלקת נרות, אינו חוזר ומברך שוב בתפילה¹²⁰.

יט. מתפללים תפילת ערבית ולאחריה אומרים את הסליחות המופיעות במחזור.

חמשת העינויים

חמש פעמים נאמר בתורה שיש לענות את הנפש ביום הכיפורים¹²¹. ומכאן למדו חכמים, שביום זה ישנם חמישה סוגי עינויים, והם: אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת מנעלי עור ותשמיש המיטה¹²². (כמובן שיש גם איסור מלאכה אך הוא איסור בפני עצמו מדין שביתה).

איסור אכילה ושתיה

כ. אסור לאכול ולשתות ביום כיפור, והאוכל מאכל בכל כמות שהיא עובר על איסור תורה¹²³. האוכל במזיד מאכל בשיעור של כותבת הגסה ומעלה (יש אומרים משקל של 32 סמ"ק ויש אומרים 38/48 סמ"ק) במשך זמן של כדי אכילת פרס (דעות שונות-בין 2 דקות ועד 9 דקות¹²⁴) מתחייב בעונש כרת¹²⁵. כמו כן, השותה במזיד יותר מכמות של 'מלוא לוגמיו', זו כמות משתנה מאדם לאדם, אך בממוצע-כ 24 גרם מים¹²⁶, כלומר כמות הממלאת יותר ממחצית פיו, מתחייב בכרת¹²⁷.

כא. חולה, שהרופא חיווה דעתו שהוא מוכרח לאכול ולשתות, ואם לא יעשה כן נשקפת סכנה לחייו, חייב לאכול ולשתות ביום כיפור¹²⁸.

כב. כמו כן, יש להתייעץ גם עם רב בנושא ולא להגיע למסקנות וקולות או חלילה החמרות לבד.

116. משנ"ב תריט סק"ד, ילקוי מועדים עמוד 99 הלכה א.
117. ילקוי מועדים עמוד 101 הלכה ו.
118. לוח דינים ומנהגים
119. שו"ע תריט סעיף א.
120. שעה"צ תריט סק"ז.
121. ויקרא פרק ט"ז פסוקים כ"ט ו-ל"א. פרק כ"ג פס' כ"ז ו-ל"ב. במדבר פרק כ"ט פס' ז.
122. משנה יומא תחילת פרק שמיני ובגמ' שם בדף ע"ו ע"א
123. שו"ע תריט סעיפים א-ב
124. שו"ע פרק לט סעיף יח.
125. שו"ע תריט סעיף א-ה. שו"ע תריט ז-ח
126. ספר אסיא ח"א עמוד 65.
127. שו"ע תריט סעיף ט.
128. שו"ע תריט סעיף א, משנ"ב תריט סק"ב-סק"ג.

103. שו"ע תרח סעיף א.

104. משנ"ב תרח ס"ק טז, כף החיים תרד סק"ו, כף החיים תרד ס"ק ו ס"ק ג.

105. כף החיים תרד סק"ב.

106. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ד סעיפים ח-י. הטעמים שנאמרו: מצד שנחשב כיום טוב, מצד שמחה על שנמחים עונותיו, ועוד.

107. שו"ע ומשנ"ב תרח סעיף א, ילקוי מועדים עמוד 84 הלכה א.

108. משנ"ב תרח ס"ק יב.

109. שו"ע תרח סעיף ג, ילקוי מועדים עמוד 84.

110. שו"ע ורמ"א תריט סעיף ב, ילקוי מועדים עמוד 87.

111. לוח דינים ומנהגים, אור לציון לרב ציון אבא שאול פרק יא סעיף ג ובהערה, מקראי קודש ב יח ובהערה פכ, פניני הלכה ימים נוראים פרק ז ט. אין לברך-ילקוי מועדים-עמ' 87.

112. שו"ע תרכד סעיף ד-ה, רמ"א תרכד סעיף ה.

113. מקראי קודש הלכות יום הכיפורים פרק ב' סעיף כא וכן הערה צ

114. רמ"א תריט סעיף א.

115. ילקוי מועדים עמוד 101 הלכה ה.

כג. על החולה לאכול ולשתות בשיעורים, כלומר מזון הקצוב בתדירות ובכמות¹²⁹. במזון מוצק, אוכל במשקל של כ-30 גרם בהפרשים של תשע דקות בין אכילה לאכילה¹³⁰. אם הדבר קשה לו, יכול להקל ולחכות פחות פחות ועד שתי דקות בין אכילה לאכילה. כמו כן, במקום צורך יכול לאכול עד 38 גרם, ואף 48 גרם¹³¹.

כד. בכדי למדוד את שיעור האכילה, ניתן להיעזר בקופסת גפרורים רגילה (קטנה), ששיעורה הינו פחות מהשיעור הנ"ל. אם האוכל בעל מרקם אוורירי כמו עוגה למשל, ימעך את האוכל¹³².

כה. גם בשתייה יש לשתות בשיעורים. הנצרך לשתייה על פי אמות המידה ההלכתיות, יש לו לשתות כמות שהיא פחותה מ'מלוא לוגמיו', בפרקים של תשע דקות. אם הדבר קשה לו, יכול לחכות גם פחות, ואפילו שיעור מועט¹³³.

כו. כיצד מודדים את כמות השתייה: ממלאים את הפה במים עד לכמות האפשרית הגדולה ביותר. לאחר מכן, ירוקן את פיו לתוך כוס, וישפוך קצת יותר מחצי מהנוזלים. יש לסמן קו בגובה המים על הכוס וכך ידע את הכמות המותרת¹³⁴.

כז. מדידת כמות האוכל, וכן מדידת כמות השתייה מותרת ביום כיפור¹³⁵. אמנם, טוב לעשות זאת מבעוד יום¹³⁶, בפרט אם ברצונו לסמן בצבע את הכמות על הכוס.

כח. אם הרופא הורה לאכול ולשתות כרגיל, עליו לשמוע לרופא¹³⁷.

כט. חולה האוכל בשיעורים, די לו לברך לפני האכילה הראשונה בלבד, ואינו צריך לברך על כל שיעור ושיעור שאוכל כל עוד לא הסיח דעתו. אמנם מספק לא יברך ברכה אחרונה, הן על האכילה והן על השתייה¹³⁸.

ל. הנצרך לאכול ביום כיפור, אינו צריך לקדש¹³⁹. כמו כן, הוא פטור מלחם משנה גם בשנה שיום הכיפורים חל בשבת¹⁴⁰.

לא. האוכל לחם, צריך ליטול ידיים¹⁴¹, ולספרדים לא יברך על נטילה זו¹⁴².

אם אוכלים שיעור מספיק של לחם המחייב בברכת המזון, אומרים 'יעלה ויבוא', ומזכירים "ביום הכיפורים הזה", והספרדים מוסיפים גם "וביום סליחת העוון הזה"¹⁴³, וכן אם חל בשבת אומרים 'רצה והחליצנו'¹⁴⁴.

לב. שכח לומר 'רצה והחליצנו' (בשבת) או 'יעלה ויבוא', ונזכר לאחר שאמר את ברכת בונה ירושלים, אינו חוזר¹⁴⁵.

איסור רחיצה

לג. אסור להתרחץ ביום כיפור שום רחיצה הגורמת לתענוג, בין במים חמים ובין במים קרים, ואף לשטוף את אצבעו במים אסור. אמנם, אם יש לכלוך על הגוף או על הידיים מותר לשטוף אותו¹⁴⁶.

לד. נוטלים ידיים בהשכמת הבוקר, אך יש להיזהר ליטול רק את קשרי האצבעות ולא את כף היד, כך גם לאחר יציאה מהשירותים¹⁴⁷.

איסור סיכה

לה. אסור לסוך את הגוף ביום כיפור¹⁴⁸ וסיכה נחשבת חמורה יותר מרחיצה¹⁴⁹. לכן, אין להשתמש בדאודורנט ובכל מיני מוצרי קוסמטיקה לסוגיהם¹⁵⁰.

איסור נעילת נעלי עור

לו. אסור לנעול נעליים העשויות מעור וכן המחופה עור, מעל הנעל¹⁵¹.

לז. הנמצא במקום שקיים בו חשש להמצאות נחשים ועקרבים, יכול לנעול נעליים העשויות מעור¹⁵².

תשמיש המיטה

לח. יש לשמור את כל דיני ההרחקה כמו בימי נידה, כולל הרחקת המיטות¹⁵³.

129. שו"ע תריח סעיף ז.

130. שש"כ פרק לט סעיף יח.

131. ספר אסיא ח"א עמוד 65.

132. שש"כ פרק לט סעיף יח.

133. שש"כ פרק לט סעיף כ.

134. מקראי קודש (הררי) הלכות יום הכיפורים פרק ו הערה לח בשם הגרש"ז אוירבך.

135. שו"ע שו סעיף ז ומשנ"ב ס"ק לו.

136. משנ"ב תריח ס"ק כא.

137. שו"ע תריח א.

138. שש"כ פרק לט סעיף כא ובהערה פה.

139. משנ"ב תריח ס"ק כט. ילקו"י מועדים עמ' 98

140. שש"כ פרק לט סעיף לא.

141. שש"כ פרק לט סעיף לא.

142. ילקו"י מועדים עמוד 98 הלכה יד.

143. ילקו"י מועדים עמוד 98 הלכה יד.

144. משנ"ב תריח ס"ק כט, ילקו"י מועדים עמוד 99 הלכה יד.

145. משנ"ב תריח ס"ק כט.

146. שו"ע תריג סעיף א, שדווקא רחיצה של תענוג נאסרה ביום כיפור.

147. שו"ע תריג סעיף ב.

148. שו"ע תריד סעיף א.

149. פסקי תשובות תריד סעיף א.

150. פסקי תשובות תריד סעיף א.

151. שו"ע תריד סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ו.

152. שו"ע תריד סעיף ד.

153. שו"ע תריד סעיף א ומשנ"ב ס"ק א-ב.

תפילות יום כיפור

תפילת מוסף

לט. יש להתחיל להתפלל מוסף לאחר תפילת שחרית ולפחות קודם זמנה של מנחה גדולה, כלומר לפני שש וחצי שעות זמניות¹⁵⁴.

מ. בחזרת הש"ץ של מוסף אומרים את סדר העבודה. נוהגים האשכנזים לכוון ולהשתחוות על הרצפה בעת שמזכירים: 'והכוהנים והעם', וכן ב'עלינו לשבח' כשמגיעים ל'כורעים'¹⁵⁵, והספרדים בזמן 'הגורל ל-ה'. יש לפרוס על הרצפה חתיכת בד, מגבת וכדומה, על מנת שיהיה הפסק בין פניו של האדם לבין הרצפה¹⁵⁶.

מא. העצה לשליח הציבור היא, להזיז את התיבה שלפניו על מנת שהוא יוכל להשתחוות בלי לזוז ממקומו לשם כך, או שיתרחק קצת מהתיבה קודם התחלת חזרת התפילה, כך שיהיה לו מספיק מקום להשתחוות¹⁵⁷.

תפילת נעילה

מב. יש להתחיל להתפלל תפילת נעילה כחצי שעה קודם שקיעת החמה, ולסיימה עד מעט קודם צאת הכוכבים. אך אין למחות באלו המסיימים תפילת נעילה לאחר צאת הכוכבים¹⁵⁸.

מג. אין להתחיל תפילת נעילה קודם פלג המנחה, דהיינו כשעה ורבע לפני שקיעה¹⁵⁹.

מד. הכהנים נושאים את כפיהם בתפילת נעילה¹⁶⁰, ולשם כך צריך לדאוג לסיים את ברכת הכהנים כמה דקות קודם לשקיעה¹⁶¹. אם לא הספיקו הכהנים לשאת את כפיהם לפני השקיעה, ניתן לברך ברכת הכהנים עד שלוש עשרה וחצי דקות לאחר השקיעה¹⁶².

מה. בסוף תפילת נעילה אומרים כמופיע במחזורים, ותוקעים בשופר. גם כשחל יום כיפור בשבת תוקעים ואפילו בבין השמשות¹⁶³.

מוצאי יום כיפור

מו. אין לעכב יתר על המידה את תפילת ערבית בכדי לא לעכב ולא לצער את הצמים.

מז. מי שטעה ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט'-אינו חוזר¹⁶⁴.

מח. אומרים 'אתה חוננתנו' בתפילת ערבית¹⁶⁵ וכן, המנהג הרווח לקיים קידוש לבנה¹⁶⁶.

מט. סדר הבדלה של מוצאי יום כיפור: מבדילים על כוס יין, אך אין מברכים על בשמים, גם כאשר יום כיפור חל בשבת¹⁶⁷.

מברכים 'בורא מאורי האש' על נר שדלק מערב יום כיפור, או שהודלק מאש שכזו, ולא על אש שהדליקו עכשו מחדש¹⁶⁸.

נ. במוצאי יום כיפור אוכלים ושמחים, ונחשב קצת ליום טוב¹⁶⁹.

נא. יש הנוהגים להתחיל בבניית הסוכה¹⁷⁰ (אם חלש, לפחות ילמד מהלכות סוכה או ישוחח עם בני ביתו לגבי בניית הסוכה¹⁷¹), כמובן, במקום ובשעות בהם אינו מפריע לשכנים.

נב. בימים בין יום הכיפורים ועד לסוף חג הסוכות, אין אומרים תחנון, לא נפילת אפיים וכן אין מתענים, וגם לא ביום פטירת אביו או אמו.

אבלות בערב יום כיפור

בערב יום כיפור שמנהג ישראל לטבול, מותר לאבל לרחוץ (אפי' בחמים-משנ"ב) ולטבול סמוך לכניסת החג¹⁷², וכן בסעודה המפסקת ניתן להקל לישב על כיסא.

ויהי רצון שנזכה במהרה לכפרת כל עם ישראל ברחמים ונראה כהן גדול בעבודתו בבית המקדש.

154. שו"ע תרכ סעיף א ומשנ"ב ס"ק ב. ילקו"י מועדים עמ' 104.

155. רמ"א תרכ סעיף ד.

156. משנ"ב תרכ ס"ק יד.

157. משנ"ב תרכ ס"ק טו. ילקו"י עמוד 110 הלכה כד.

158. שו"ע תרכ סעיף ב. משנ"ב ס"ק ב, ושעה"צ ס"ק ב.

159. שעה"צ תרכ ס"ק ה, כף החיים תרכ ס"ק ז.

160. שו"ע תרכ סעיף ה.

161. משנ"ב תרכ ס"ק ח. ילקו"י מועדים עמ' 113.

162. שעה"צ תרכ ס"ק יא. ילקו"י מועדים עמוד 112, הליכות שלמה עמוד נח סעיף ט.

163. שו"ע רמ"א תרכ סעיף ו. ומשנ"ב ס"ק יב.

164. רמ"א קיח ומשנ"ב ס"ק א, ילקו"י מועדים עמ' 115.

165. שו"ע תרכ סעיף א.

166. רמ"א תכו ב. ילקו"י מועדים עמ' 116 (לדעות השונות עיין מקראי קודש פרק א הערות נג-נה).

167. שו"ע תרכ סעיף ג. משנ"ב ס"ק ה.

168. שו"ע תרכ סעיפים ד-ה, משנ"ב ס"ק ז.

169. רמ"א תרכ סעיף ה. ילקו"י מועדים עמ' 117.

170. רמ"א תרכ סעיף ה ורמ"א תרכ"ה סעיף א.

171. ערוך השולחן סימן תרכ סעיף ז, כף החיים סימן תרכה ס"ק לה.

172. רמ"א תרו ד, ומשנ"ב ס"ק כד.

"ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון" (תהילים עו ג)

ימי חג הסוכות הם ימי חזרה אל הטבע

בכל ימות השנה אנו דרים בבית קבוע העשוי מחומרים מלאכותיים, ואילו בימות החג אנו חוסים בצל הסכך, שהחותם הטבעי עדיין ניכר בו.

לא בכדי כינו חכמי הסוד את הסוכה "צילא דמהימנותא" - צל האמונה - משום שאווירת ענני הכבוד עדיין נשתמרה בה במקורותיה.

מרכיב נוסף הבולט במצוות הסוכה, המחזיר אותנו אל הטבע המקורי שלנו, הוא שבירת המחיצות המלאכותיות המפרידות בין יהודי ליהודי.

דווקא דפנותיה הארעיות של הסוכה מדגישות את הערך החינוכי, שמחיצות אלו אין בהן ממש, ו"כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת" (סוכה כ"ז, ב'). וכן אין אנו יוצאים ידי חובתנו בארבעת המינים, עד שנאגוד אותן באגודה אחת.

ומתוך חיזוק האחדות ביננו לבין האחר כולנו תפילה שנזכה לראות בבניינה השלם של סוכת דוד הנופלת, ואז יתקיים בנו "שמחם בבניין שלם"

תוך פיוט 'כל מקדש שביעי'.

בברכת חג שמח

דיני מצות הסוכה¹⁷³

בניית הסוכה

א. מצווה להתחיל בבניית הסוכה במוצאי יום כיפור. רצוי לסיים את העבודה עד למחרת¹⁷⁴.

ב. מצווה מדאורייתא של "ואהבת לרעך כמוך" מחייבת אותנו שאין להקים את הסוכה בזמן שהדבר יפריע לשכנים.

ג. מיקום הסוכה תחת כיפת השמיים¹⁷⁵, במקום ללא ריח רע, רוחות, זבובים ויתושים או כל הפרעה אחרת¹⁷⁶.

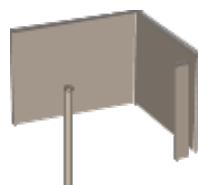
ד. אורך ורוחב הסוכה לא יפחת משבעה על שבעה טפחים (כ- 56 ס"מ על 56 ס"מ), וגובהה לא יפחת מעשרה טפחים (כ- 80 ס"מ) ולא יותר מעשרים אמה (כ- 9.6 מטר)¹⁷⁷.

בשעת הדחק ניתן להסתפק בדפנות משני צדדים ודופן חלקית בצד השלישי, באופנים הבאים:

- שתי דפנות צמודות- יש להעמיד שליטית ברוחב 8 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ-24 ס"מ מהדופן.

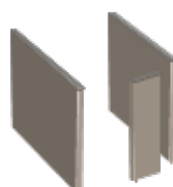
בנוסף, יש להעמיד בפינה עמוד, וכן יש להעמיד צורת הפתח מעל(צבוע כאן באדום). **אם העמוד והדופן הצר מגיעים עד לסכך-אין צורך בצורת הפתח שמעל¹⁷⁸.**

- שתי הדפנות נגדיות-יש להעמיד שליטית ברוחב 32 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ-24 ס"מ מאחת הדפנות וכן יעמיד צורת הפתח מעל¹⁷⁹.

דפנות הסוכה

ה. את דפנות הסוכה אפשר לעשות מכל חומר שהוא ואף מחומרים הפסולים לסכך¹⁸⁰.

173. המידות בקובץ זה חושבו על פי שיטת הגר"ח נאה, כידוע ישנן שיטות נוספות מקלות יותר ומחמירות יותר.

174. רמ"א תרכ"ד סעיף ה, תרכ"ה סעיף א, משנ"ב ס"ב, ילקו"י מועדים עמוד 118.

175. שו"ע תרכ"ד סעיף א, משנ"ב ס"ב, ילקו"י מועדים עמוד 118.

176. שו"ע תרכ"ד סעיף ד, משנ"ב ס"ב, ילקו"י מועדים עמוד 118.

177. שו"ע תרכ"ד סעיף א, וראה ילקו"י מועדים עמוד 120.

178. שו"ע תרכ"ד, לדעת הרמ"א-אם הסכך והעמוד מגיעים עד לסכך, לא צריך את צורת הפתח מעל.

179. שו"ע רמ"א תרכ"ד סעיף ג.

180. שו"ע רמ"א תרכ"ד סעיף א.

ו. לכתחילה אין להשתמש בדופן המתנדנדת ברוח מצויה, אם בכל זאת משתמש בסדינים וכדו' יש לחבר בתחתית הדופן 4 קנים או חוטים במרחק פחות מ-24 ס"מ אחד מהשני לרוחב תחתית הסוכה בכדי שייחשבו כדופן ע"י דין לבד¹⁸¹ (יש לעשות זאת סביב 2 דפנות ולפחות טפח של דופן נוסף).

ז. הדופן צריכה להיות לפחות בגובה 80 ס"מ. אם הדופן אינה מתחילה מהרצפה או לחלופין מתחילה מהרצפה אך אינה מגיעה עד לסכך, והמרחק בין הדופן לרצפה/סכך הוא קטן מ-24 ס"מ, ניתן להסתמך על דין לבד ולהחשיב דופן זו ככשרה¹⁸².

ח. אין להניח את הסכך על גבי דבר שמקבל טומאה.

לכן, סוכה שכל מסגרתה עשויה ממתכת, אין להניח את הסכך ישירות על גבי המתכת, אלא יש להניח קורות מעליהם ועל גביהם יונח הסכך. אמנם במידה ואין אפשרות להשיג קורות עץ, ניתן להקל ולסכך גם על מוטות המתכת ישירות¹⁸³.

ט. **לסיכום חלק זה**, נראה ציטוט מתוך לשונם של השו"ע ושל הרמ"א¹⁸⁴: שו"ע - "... אין לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן בטוב, זימנן דמנתקי ולא אדעתיה, והוי ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה. והרוצה לעשות בסדינים, טוב שיארוג במחיצות קנים בפחות מג'". רמ"א - "ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות כי אין הכל בקיאים בדין המחיצות, ומי שאין לו כל צרכו למחיצות - עדיף אז לעשות שלש מחיצות שלמות מארבע שאין שלמות".

הלכה זו משמעותית במיוחד במקומות בהם נושבות רוחות בעונה זו של השנה, ולכן מי שעושה דפנות מיריעות בד, חייב לקבע אותם היטב או להשתמש בדין לבד.

סכך הסוכה

י. הסכך צריך להיות מן הצומח, תלוש מהקרקע, ומדבר שאינו מקבל טומאה¹⁸⁵. דברים המקבלים טומאה הם רוב הכלים המשמשים את האדם, כגון: סולם, כיסא, ספסל וכדומה, אף אם אין לה בית קיבול¹⁸⁶.

יא. אסרו חכמים לסכך בדברים הבאים, אף שיש בהם את התנאים לעיל:

- קרשים (לייסטים) שרוחבם 8 ס"מ (ויש מקילים גם בקצת יותר רחבים ויש להתייעץ עם רב), אפילו הניחם על צידם בצורה כזו שהבסיס שעליו הוא מונח הוא צר יותר במקצת¹⁸⁷.

- אגודת קש או עצים הקשורים יחד, שדרך להניחן על הגג לצורך ייבוש¹⁸⁸.
- דבר שבעבר היה ראוי לקבל טומאה, אף שעכשיו כבר לא, כגון כלים שבורים¹⁸⁹.
- סכך שריחו רע¹⁹⁰.
- סכך העשוי מעלים נושרים או הממהרים להתייבש ולהיקמל¹⁹¹.

יב. 'צילתה מרובה מחמתה' - הסכך צריך לגרום לכך שיהיה יותר צל מאשר שמש. לכן, אם בסכך עצמו מקום הצל והשמש שווה, הסוכה פסולה.

יג. לכתחילה צריך שמבעד לסכך יראו את הכוכבים בלילה. אך אם הסכך מעובה ואינו רואה כלל את הכוכבים יצא בדיעבד. אך אם הוא כל כך מעובה שאפילו גשם חזק אינו נכנס פנימה יש שפסלו את הסוכה משום שהיא דומה לבית, ולכן יש להימנע מלסכך בצורה זו¹⁹².

יד. סכך דק מאוד שיש בו הרבה חורים אבל רוחב כל חור הוא פחות מ 24 ס"מ, ובסך הכל הצל מרובה מ-השמש, כל הסוכה כשירה¹⁹³. אך אם יש לכל אורך/רוחב הסכך חור ברוחב 24 ס"מ ישנם אופנים בהם נפסלת בכך כל הסוכה, ובכל מקרה אין לאכול תחת החור הזה¹⁹⁴.

טו. 'דופן עקומה' - אם באמצע הסוכה יש סכך פסול ברוחב 32 ס"מ ויותר, והוא מונח לכל אורך או רוחב הסוכה, הרי הוא פוסל את הסוכה כולה¹⁹⁵. אך אם הסכך הפסול הוא בצידי הסוכה, הרי הוא פוסל רק אם רוחבו ארבע אמות (1.92 מ') ויותר, לפי שבפחות מכך דנים את הסכך הפסול כאילו הוא המשך הדופן. אך אין לאכול ולישון תחת הסכך הפסול¹⁹⁶.

טז. 'מעמיד' אין לחבר או להעמיד את הסכך על ידי דברים המקבלים טומאה, כגון: לקבוע את הסכך במסמרים לקרשים מתחתיו, או להעמיד אותו על ידי שמניח עליו רשת ברזל, או צינורות מתכת כדי שלא יעוף¹⁹⁷. כאשר אין לו מעמיד

187. שו"ע תרנט סעיף יח, ועיין משנ"ב ס"ק מט ו-נ', שהביא שיש לחוש למנהג שלא לסכך בנסרים אפילו בפחות מארבעה טפחים. בהרחבות לפני הלכה מסכם היטב את השיטות השונות.

188. שו"ע תרנט סעיף טו

189. שו"ע תרנט סעיפים א-ב

190. שו"ע תרנט סעיף יד.

191. שו"ע תרנט סעיף יד.

192. שו"ע תרלא סעיף ג, משנ"ב ס"ק ה-ו

193. שו"ע תרלא סעיף ג

194. שו"ע רמ"א תרלב סעיף ב, משנ"ב ס"ק יג-טז

195. שו"ע תרלב סעיף א, ועיין במשנ"ב ס"ק ג שיש להחמיר בכך ביותר משלושה טפחים.

196. שו"ע תרלב סעיף א

197. רמ"א תרנט סעיף ז, משנ"ב ס"ק כד, ילקוט יוסף מועדים עמוד 130

181. שו"ע תרל סעיף י, משנ"ב ס"ק מח. בילקוי מועדים עמוד 118 אסר אפילו בדיעבד, ובערוה"ש תרל סעיף לב התיר רק כאשר יחבר ג' קנים עם פחות משלושה טפחים ביניהם.

182. שו"ע תרל סעיף ט, משנ"ב ס"ק מב.

183. שו"ע תרנט ז ומשנ"ב ס"ק כב

184. שו"ע תרל י, רמ"א תרל ה

185. שו"ע תרנט סעיף א

186. שו"ע תרנט סעיף ז, משנ"ב ס"ק כג-כה

אחר אלא מחומרים אלו, ניתן לסמוך על דעת המקלים בדין 'מעמיד'¹⁹⁸. אבל את הקרשים שמתחת לסכך או דבר אחר שהסכך נשען עליו, מותר לכתחילה לחבר לדפנות הסוכה בדבר המקבל טומאה (כגון מסמרים וכדומה), כיוון שהוא רק 'מעמיד דמעמיד'¹⁹⁹.

יז. יש להניח את הסכך רק לאחר הקמת הדפנות, אחרת הסוכה פסולה²⁰⁰.

יח. שימוש בפרגולה: בכדי להשתמש בפרגולה לצורך סוכה, יש לבדוק מספר דברים. ראשית, האם לאותם קורות יש את התנאים העיקריים לסכך, והם: 1. רוחב הקורות קטן מ-32 ס"מ. 2. שיהיו יותר קורות ממרווחי אוויר, כדי שהצל יהיה הרוב בסוכה. 3. הקורות אינן צמודות לגמרי זה לזה, כדי שתהיה הסוכה עראית ולא כבית קבע. בנוסף, ישנן בפרגולה מספר בעיות נוספות (עיין בהערה²⁰¹), שכדי לפתור אותן צריך לנקוט בצעדים הבאים: אם אין לפרגולה דפנות: יעמיד את הדפנות, לאחר מכן יסיר את הברגים של הפרגולה, ירים את קורות הגג ויחזירן למקומן ללא הברגים, ואז הסוכה כשרה. כאשר הקורות מיוצבים ביותר גם ללא הברגים, או שאינן מחוברות כלל בברגים, אין צורך להסיר ולהרים את כולם. אלא ירים רק קורה אחת (ברוחב 8 ס"מ). אם יש לפרגולה דפנות: אם ידוע שקורות הגג הונחו בנפרד אחת אחת, אין צורך להרים את כל הקורות, אלא רק קורה אחת כנ"ל. אם הקורות הונחו יחד עם כל המסגרת, צריך להרים את כולם²⁰².

יט. החזרת סכך שעף ברוח - בחול המועד-מותר. ביום טוב או בשבת אסור להניח או להחזיר אפילו רק חלק מהסכך, וע"י גוי המשנ"ב מתיר²⁰³.

כ. הסרת/החזרת קישוטי הסוכה - בימי חול המועד מותר להסיר את הקישוטים, ובלבד שלא יעשה בהם שימוש אחר שאינו לשם סוכה. אך בשבת וביום טוב, בהן קיים איסור מוקצה, לכאורה היה צריך לאסור את טלטול הקישוטים, אך הדבר מותר כיוון שאדם מקצה אותם לצורך המצווה. אמנם הרמ"א מתיר להסיר את הקישוטים בשבת וביום טוב, אפילו אם לא התנה את הדבר בפירוש, מכיוון שבודאי לכך התכוון. לפיכך, טוב יותר שיתנה בפירוש בעת תליית הקישוטים, אך גם אם לא הותנה הדבר, מותר מן הדין להסירם אפילו בשבת²⁰⁴. אך זאת בתנאי שהורדת הקישוטים בשבת וביום טוב, אינה כרוכה במלאכות האסורות מן התורה שלא ניתן להימנע מהם- כגון התרת קשרים, והוצאת מסמרים ונעצים וכדומה.

כא. "תעשה ולא מן העשוי" סיכך בענפים המחברים לקרקע ואחר כך חתך אותם, הסכך פסול²⁰⁵, אלא אם כן חזר וסיכך פעם נוספת לאחר שניענע והגביה אותם אחד אחד²⁰⁶.

מצות הישיבה בסוכה

כב. כל שבעת ימי החג עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע, דהיינו: אוכל, ישן, ודר בסוכה כדרך שהוא דר בביתו כל השנה²⁰⁷.

כג. גם אם מתפלל ביחידות, יתפלל בתוך הסוכה²⁰⁸.

כד. אכילת עראי, כגון פירות או דברי מתיקה, מאכלי מזונות וכן לחם הפחות מנפח של 57.6 סמ"ק (-לשיטת הגרא"ח נאה), אם לא קבע עליהם סעודה, מותרים לאוכלם גם מחוץ לסוכה. והמחמיר לאוכלם בתוך סוכה הרי זה משובח. שתייה מותרת מחוץ לסוכה²⁰⁹.

כה. בליל ראשון של חג צריך להתחיל לאכול בסוכה אף בעת ירידת גשמים. במקרה זה, יש לקדש ולאכול כזית פת (25.6 סמ"ק-לגרא"ח נאה) בתוך הסוכה, ואחר כך ימשיך לאכול בתוך הבית, אך לא יברך 'לישב בסוכה' הואיל והדבר נתון במחלוקת, וספק ברכות להקל²¹⁰.

כו. יש לאכול כאשר ודאי לילה. אם התחיל לאכול לפני צאת הכוכבים, עליו לחזור, אך ללא ברכת לישב בסוכה (אם אכן בירך אותה קודם)²¹¹.

כז. בליל החג מקדשים ומברכים ארבע ברכות כסדר: 'הגפן', 'מקדש ישראל והזמנים', 'לישב בסוכה' ו'שהחיינו'²¹².

כח. אסור לישון חוץ לסוכה אפילו שנת עראי (הרמ"א כאן, מלמד זכות על המקלים לישון מחוץ לסוכה). אם נרדם בטעות מחוץ לסוכה או שנכנס עקב הגשמים (ועדיין לא שכב לישון בבית), כאשר יתעורר וירצה להמשיך לישון, חייב ללכת לסוכה²¹³.

כט. אם אכל או ישן בסוכה ועקב הגשמים נכנס לביתו, אינו מחויב לחזור לסוכה כאשר ייפסקו הגשמים²¹⁴.

205. שו"ע תרכט א ומשנ"ב ס"ק א

206. שו"ע תרכ"ב, משנ"ב ס"ק יג

207. שו"ע תרלט סעיף א

208. קיצור שולחן ערוך גאנצפריד, קלה א

209. שו"ע תרלט סעיף ב

210. שו"ע תרלט סעיף ה, משנ"ב ס"ק לה

211. רמ"א תרלט סעיף ג, משנ"ב ס"ק כה

212. שו"ע תרמג סעיף א

213. שו"ע ורמ"א תרלט סעיף ב ומשנ"ב ס"ק יא

214. שו"ע ורמ"א תרלט ז

198. שו"ע תרל"ג, משנ"ב ס"ק נט, שער הציון ס

199. ילקוט יוסף מועדים עמוד 31, אך לדעת החזו"א הלכות סוכה סימן קמג מעמיד דמעמיד אסור

200. רמ"א תרלה, משנ"ב ס"ק י"הב"ח (דעת יחיד) מתיר בדיעבד, 'ילקו"י מועדים עמוד קכה

201. א.מאחר והפרגולה לרוב לא נעשתה לשם מצוות סוכה אלא לצל בלבד, אז יש לחדש בה משהו, כדין סוכה המובא בשו"ע תרלו סעיף א.

ב. לעיתים יש לפרגולה תקרה בלא דפנות, ואם הסכך מונח לפני עשיית הדפנות, עובר על 'תעשה ולא מן העשוי'

ג. לפעמים קורות הפרגולה העליונות מחוברות למסגרת, ואין באות בפני עצמן, ואז יש בה גזרת תקרת בית, עין במשנ"ב תרכט ס"ק מט.

ד. קורות הפרגולה מחווקות בדרך כלל על ידי ברגים או מסמרים ואם ללא הברגים או המסמרים, ינועו או יפלו הקורות ברוח מצויה, הרי יש לה דין 'מעמיד'

202. שו"ע תרלו א משנ"ב ס"ק ה, 'ילקו"י מועדים' עמ' 126 ובהערה, תחומין כרך י"ט עמ' 373

203. משנ"ב תרלו ס"ק א

204. שו"ע ורמ"א תרלב, ב, משנ"ב ס"ק כד

כט. נשים פטורות ממצוות סוכה, ככל מצוות עשה שהזמן גרמא. השו"ע פסק שלא תברכנה, והרמ"א פסק שכן נוהגות לברך. על כן, נשים מעדות אשכנז תוכלנה לברך 'לישב בסוכה' כאשר תרצנה לאכול בסוכה²¹⁵.

ל. במידה וירדו גשמים לתוך הסוכה, במידה שמשער שיקלקלו את התבשיל, יש להיכנס לבית, שכן במצב זה פטור מאכילה ושינה בסוכה והנשאר בסוכה במצב של גשמים מרובים 'אינו מקבל שכר ונחשב מן ההדיטות'²¹⁶.

לא. חולה אף שאין בו סכנה, אלא חש בכאב ראש או כאב עיניים וכדו', וקשה לו להיות בסוכה, פטור. וכן אדם הזקוק לסיוע מאחרים, אף הוא פטור²¹⁷.

לב. המצטער פטור מן הסוכה. לכן, כאשר השהייה בסוכה קשה עליו מפני דברים המפריעים לו כגון זבובים ויתושים, רוח חזקה, קור גדול וכיוצא בזה, פטור מן הסוכה²¹⁸.

לג. הולכי דרכים (לדבר רשות) פטורים מן הסוכה. אמנם בברייתא המופיעה בגמרא, וכן בפוסקים, יש חלוקה בין יום ללילה, אולם הרמ"א פסק: "אם אינם מוצאים סוכה יוכלו לילך לדרכם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה..."²¹⁹.

לד. האם לכתחילה מותר לצאת לטיול במקומות שלא ניתן למצוא סוכה? מדברי הפוסקים לעיל נראה שאין מניעה, אולם ר' משה פיינשטיין פסק: "ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לעניות דעתי שאסור דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין.. הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממש וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו שלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאוותו והנאתו היה יוצא מביתו"²²⁰.

לה. שומרים פטורים כל זמן שהם עסוקים בשמירה, בין אם ניידים או נייחים²²¹.

לו. העוסקים במצווה והולכי דרכים, אם מזדמנת להם סוכה ללא כל טורח, צריכים לאכול ולישון בה²²².

דיני ארבעת המינים

החייבים בארבעת המינים

לז. על כל איש מישראל מוטלת המצווה ליטול את ארבעת המינים בברכה, בכל יום משבעת ימי החג²²³.

לח. 'נשים פטורות מנטילת לולב, אך אם רוצות יכולות ליטול. בנות אשכנז נהגו לברך כאשר נוטלות לולב, אך נשים הפוסקות לפי פסקי הרב עובדיה אינן מברכות על נטילת הלולב'²²⁴.

זמן ומקום המצווה

לט. החיוב מן התורה בנטילת ארבעת המינים הוא ביום הראשון של החג בלבד, וחכמים תיקנו זכר למקדש, שבכל שבעת ימי החג ייטלו את ארבעת המינים²²⁵.

מ. בשבת אין נוטלים את ארבעת המינים, גם כאשר היום הראשון חל בשבת, שכן חששו חכמים שמא יבוא אדם לטלטל את הלולב ארבע אמות ברשות הרבים, שהוא איסור תורה²²⁶.

מא. מצוות נטילת לולב היא ביום ולא בלילה, וכל היום כשר לנטילה²²⁷.

מב. עיקר מצוות הנענוע היא בעת אמירת ההלל, ויש שנהגו להדר ולברך קודם לכן על ארבעת המינים בסוכה, ולנענע, ואחר כך לחזור ולנענע בעת אמירת ההלל²²⁸.

מג. אסור לאכול קודם נטילת ארבעת המינים, ואין להקל ללא צורך גדול, אך טעימה מותרת²²⁹.

נטילת ארבעת המינים

מד. ארבעת המינים הגזולים - פסולים²³⁰. על כן, יש לקנותם רק ממקור מהימן שלא יהיה בהם חשש גזל.

מה. יש ליטול את ארבעת המינים כדרך גדילתם: שעיקרם (דהיינו, החלק המחובר לעץ) כלפי מטה, וראשם כלפי מעלה (באתרוג פטמתו כלפי מעלה ועוקצו שהוא הצד המחובר לעץ כלפי מטה²³¹). הנוטל שלא כדרך גדילתם, לא יצא ידי חובתו²³².

223. שו"ע תרנ"א א ומשנ"ב ס"ק ב.

224. שו"ע תקפט ג, סימן י"ז סעיף ב ומשנ"ב ס"ק ג, שו"ע תרמ סעיף א, משנ"ב ס"ק א, ילקוט יוסף מועדים עמוד 165.

225. שו"ע תרנח סעיף א, משנ"ב ס"ק א.

226. שו"ע ומ"א תרנח ב, משנ"ב ס"ק ב.

227. תרנב א, משנ"ב ס"ק ב.

228. שו"ע תרנב א, משנ"ב ס"ק ד.

229. שו"ע תרנב ב, משנ"ב ס"ק ז, ילקו"י עמוד 165.

230. שו"ע תרמט ומשנ"ב ס"ק א.

231. משנ"ב תרנב ס"ק יז.

232. שו"ע תרנא ב, משנ"ב ס"ק טז.

215. שו"ע תרמ סעיף א, משנ"ב ס"ק א.

216. שו"ע ורמ"א תרלט ה-ז. ילקוט יוסף מועדים עמ' 142.

217. שו"ע תרמ ג.

218. שו"ע ורמ"א תרמ ד.

219. שו"ע ורמ"א תרמ ח.

220. שו"ע אגרות משה, אורח חיים ג' סימן צג.

221. שו"ע תרמ ט.

222. משנ"ב תרמ ס"ק לח.

מו. נוטל לולב ביד ימין ואתרוג בשמאל. אם טעה והיפך, יצא ידי חובה, וישתדל לחזור וליטול כנהוג בלא ברכה.²³³

מז. שדרת הלולב (-הצד החלק) תהיה כלפי פני הנוטל.

מח. יש נוהגים לקשור את ההדסים בצד ימין של שדרת הלולב ואת הערבות בצד שמאל.²³⁴ ויש נוהגים לקשור הדס אחד בימין, אחד בשמאל, ואחד באמצע, וערבה אחת מימין ואחת משמאל.²³⁵ ובשני האופנים מקיימים את המצווה למהדרין.

ברכות המצווה

מט. ככל המצוות, יש לברך קודם עשיית המצווה. על כן, על הנוטל לברך קודם שייטול את האתרוג בידו, או שייטול את האתרוג הפוך (כשפיטמתו למטה) וכך יברך, ומיד יטול את האתרוג כך שפיטמתו תהיה למעלה, וינענע.

נ. מברך "אשר קדשנו... על נטילת לולב". וביום הראשון בו נוטל לולב, מוסיף ומברך 'שהחיינו'. לכן כאשר היום הראשון של חג חל בשבת (שאז אין נוטלין לולב) או מכל סיבה שלא נטל לולב מתחילת החג, יש לברך 'שהחיינו' כשנוטלו לראשונה ביום הראשון שיוכל משאר ימי החג.

הלולב

נא. לולב ששדרתו קטנה מארבעה טפחים (32 ס"מ), פסול.²³⁶

נב. צריך ששדרת הלולב תיבלוט מעל ראשי ההדס והערבה לפחות טפח (8 ס"מ)²³⁷

נג. לולב שהוא עקום לאחוריו, לצד השדרה כשר. אך לולב שהוא עקום לצד הקדמי שבו העלים, או לאחד הצדדים - פסול.²³⁸

נד. אם נחלק העלה האמצעי של השדרה (ה'תיומת') לשני חלקים, למנהג האשכנזים הלולב פסול. אך לספרדים אין הלולב נפסל כשנחלק העלה האמצעי, אלא כשנחלקו רוב העלים של הלולב.²⁴¹

נה. אם נחתך או נסדק ראש הלולב, וכן כאשר ראש השדרה כפוף (לפנים) או שהעלה העליון אינו כפול מתחילת גדילתו- הלולב פסול.²⁴²

האתרוג²⁴³

נו. אתרוג הקטן משיעור כביצה (57.6 סמ"ק לגרא"ח נאה), פסול.

נז. ניקב האתרוג מצד לצד או נקב שאינו מצד לצד אך הינו בגודל של 2.3 ס"מ (מטבע 'איסר'²⁴⁴), נימוח כולו, נסדק, נקלף, ניטלה פטמתו או עוקצו - פסול.

נח. אתרוג יבש, עלתה בו חזזית, בעל מראה שחור או לבן, מנומר, תפוח, סרוח, כבוש, מבושל או עגול ככדור - פסול.

ההדס

נט. נאמר בתורה "ולקחתם לכם... ענף עץ עבות", ולמדו חכמים ממה שכתבה התורה שלוש מילים, שיש צורך בשלושה גבעולי הדס לצורך קיום המצווה²⁴⁵ (ויש שנהגו להוסיף יותר).

ס. הדס שגבעולו קצר משלושה טפחים (24 ס"מ), פסול.²⁴⁶

סא. יש לחפש אחר הדס שבו כל שלושה עלים יוצאים ממקום אחד, והוא הנקרא 'הדס משולש', ואם רובו משולש אין לפסלו בשל כך. אמנם, הדס שאינו משולש כלל הינו פסול.²⁴⁷

הערבה

סב. נאמר בתורה: "ולקחתם לכם... וערבי נחל", ולמדו חכמים שיש לקחת שני גבעולי ערבה למצווה זו.²⁴⁸

סג. ערבה ששדרתה קצרה משלושה טפחים (42 ס"מ) פסולה.²⁴⁹

סד. הצפצפה (עץ הדומה לערבה) פסולה, ויש להקפיד בסימני הערבה.²⁵⁰

242. שו"ע ורמ"א תרמה ג, ו-ז, ט.

243. שו"ע ורמ"א תרמח

244. אוצר ההדר לרב ברנר, שער ו סימן ד, סעיף ב

245. שו"ע תרנא א

246. שו"ע תרנא א

247. שו"ע תרמו ג, ה ומשנ"ב ס"ק יח.

248. שו"ע תרנא א ומשנ"ב ס"ק ג.

249. שו"ע תרנא א

250. שו"ע תרמו

233. שו"ע תרנא ב משנ"ב ס"ק טו

234. משנ"ב תרנא, ס"ק יב

235. מג"א תרנא ד בשם האר"י

236. שו"ע תרנא ה, משנ"ב ס"ק כד-כה

237. שו"ע תרנא ו, משנ"ב ס"ק כט.

238. שו"ע תרנא א, משנ"ב ס"ק א-ב

239. שו"ע תרנא א, משנ"ב ס"ק א-ב

240. שו"ע תרמה ח

241. שו"ע ורמ"א תרמה ג ומשנ"ב ס"ק יא-יט.

סה. ערבה יבשה, שנחתך ראשה או שנפרצו או נשרו רוב עליה הרי היא פסולה²⁵¹.

הבדלי פסול בין היום הראשון לימי חול המועד

סו. "ולקחתם לכם ביום הראשון..." מכאן דרשו חכמים שצריך שארבעת המינים יהיו שלמים דווקא ביום הראשון של החג, אך בשאר הימים גם אם אינם שלמים לגמרי במומים המוזכרים לעיל, הינם כשרים²⁵².

סדר הנענועים²⁵³

סז. לגבי סדר הנענועים קיימות שתי שיטות: **א.** שיטת השולחן ערוך (וכן נוהגים גם רוב האשכנזים) - מסובבים לצד ימין (בכוון השעון): מזרח (מזרח ממש, לא בכוון ירושלים!), דרום, מערב, צפון, למעלה, למטה. **ב.** שיטת האר"י (וכן נוהגים רוב הספרדים וכן החסידים) - דרום, צפון, מזרח, למעלה, למטה, מערב.

סח. היכן מנענעים באמירת הלל?

א. מנהג אשכנז: החזן מנענע פעמיים: ב"הודו לה" וב"יאמר נא ישראל" והקהל מנענעים

ארבע פעמים: בכל "הודו לה". החזן והקהל מנענעים פעמיים ב"אנא ה' הושיעה נא", ופעמיים נוספות ב"הודו לה" שבסוף ההלל.

ב. מנהג ספרד (ואשכנזים חסידים): החזן והקהל מנענעים פעם אחת ב"הודו לה", פעמיים

ב"אנא ה' הושיעה נא" ופעם אחת ב"הודו לה" שבסוף ההלל.

ג. חשוב לציין שעיקר הנענוע הוא בזמן הברכה, ואילו בהלל הוא מנהג חכמים. בדעבד, שינוי בסדר הנענועים אינו מבטל קיום המצוה.

סט. לגבי ברכה על הלולב לנשים ספרדיות - נחלקו הדעות (הרב עובדיה אוסר והרב אליהו מתיר).

דינים נוספים: **א.** אין צורך לחפש בזכוכית מגדלת פגמים ונקודות, והמדד הוא האם הפגם נראה בעיניים רגילות מהמרחק בו רגילים ליטול את האתרוג²⁵⁴.

ב. יש לקנות אתרוג עם הכשר, כדי לוודא שהאתרוג לא מורכב בלימון, בשנות הערלה וכדומה (למעשה כל המינים צריכים הכשר, אך באתרוג יש להקפיד יותר).

שמיטה בארבעת המינים²⁵⁵

א. יש לקנות ארבע מינים רק ממגדלים שגידלו בשביעית בהיתר.

ב. רוב האתרוגים בארץ גודלו על פי הנחיות בתי דין ומשווקים כפירות אוצר בית דין שיש בהם קדושת שביעית.

ג. ראוי להשתמש באתרוגים שיש בהם קדושת שביעית למצוות ארבעת המינים.

ד. גם אתרוג שגדל באדמות יהודים בשביעית ונלקט בשמינית יש בו קדושת שביעית, ויש שהחמירו גם להפריש תרומות ומעשרות בלא ברכה.

ה. אתרוגים שיש בהם קדושת שביעית אין לסחור בהם כדרך הסוחרים, על כן רוב התוצרת נמכרת בקופסאות ממוינות.

ו. הסוחרים הם שלוחי בית דין ועליהם לנהוג על פי הוראות בתי הדין.

ז. אתרוגי שביעית אין לחנוט אותם בציפורן לבשמים, אבל אפשר לעשות מהם ריבה וחייבים בבעור לכתחילה בחודש שבט.

ח. אפשר לתלות אתרוגי שביעית לקישוט סוכה, ויאמר לפני החג "איני בודל מאתרוגים אלו כל בין השמשות של שמונת ימי הסוכות".

ט. לולב אין בו קדושת שביעית.

י. הדסים אין בהם קדושת שביעית, אולם היו הדסים שעשו גזום בשביעית לשם הצמחה ויש להמנע משמוש בהדסים אלו. על כן יש להקפיד באשורי כשרות.

יא. ערבה אין בה קדושת שביעית, ובדרך כלל לא עושים בעץ כל פעולה אסורה.

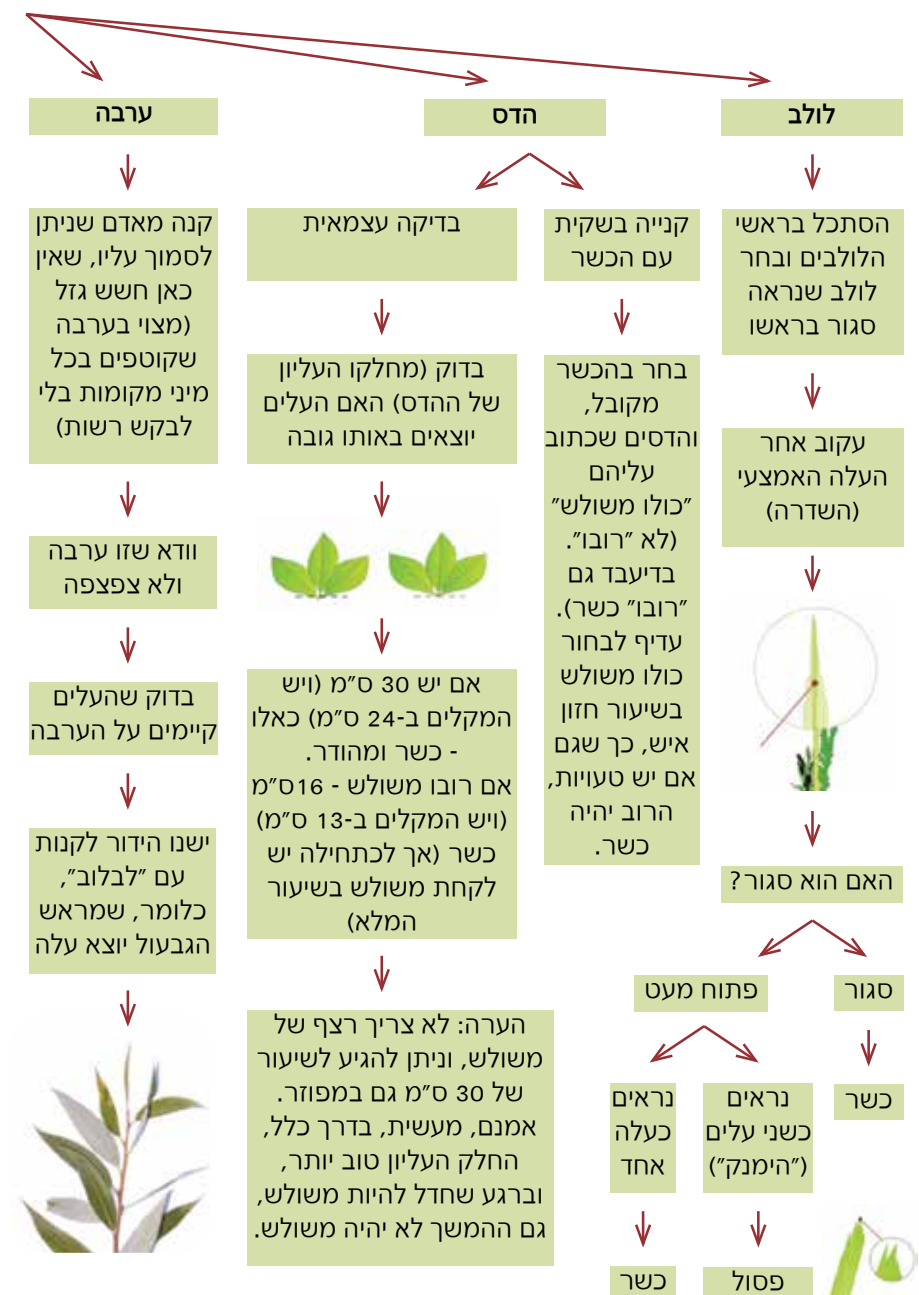
251. שו"ע תרמז ב ומשנ"ב ס"ק ח-ט

252. שו"ע תרמט ה

253. מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גולן

254. משנה ברורה תרמח ס"ק מו, ילקוט יוסף מועדים עמ' 156.

מדריך מהיר לקניית

מתוך החוברת "הלכה ממקורה - ארבעת המינים" של הרב יוסף צבי רימון.

ארבעת המינים

ניתן לרכוש את החוברת וספרים נוספים באתר סולמות: gro.tomalus.www.

מצוות חול המועד

ע. כשם שמצווה לכבד את השבת ולענגה - כך מצוה לכבד את מועדי ישראל ולענגם, שהרי נצטוונו בהם: "מקראי קודש", ופירשו חז"ל שהכוונה לכבד את המועד בלבוש הולם, ולענגו באכילה ושתייה²⁵⁶.

עא. במהלך ימי חול המועד יש להקפיד ללבוש בגדים נקיים, ולכתחילה יש ללבוש בגדים מיוחדים כשל בגדי שבת²⁵⁷.

עב. 'ושמחת בחגך' - מצוה מן התורה להיות שמח וטוב לב בימי החג. לפיכך, מצוה לאכול בשר, יין ושאר דברים שמתענגים באכילתם²⁵⁸.

עג. מצווה לקבוע סעודה על הפת גם בחול המועד בכל יום בבוקר ובערב, אך אין בכך חובה²⁵⁹.

עד. בברכת המזון מוסיפים 'יעלה ויבוא'. אך אם שכח והתחיל כבר את הברכה הבאה, אינו חוזר²⁶⁰.

עה. בשחרית, מנחה וערבית מוסיפים בתפילת שמונה עשרה 'יעלה ויבוא'. אם שכח לפני שפסע בסוף תפילת העמידה - חוזר לברכת 'רצה'. אם נזכר לאחר שפסע - חוזר לראש התפילה²⁶¹.

עו. בשחרית, לאחר חזרת הש"ץ, אומרים הלל שלם.

איסורי מלאכה

עז. "... וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת עֲנָג לְקְדוּשָׁהּ ה' מְכַבֵּד וְכִבְדָּתוֹ מַעֲשֹׂת דִּרְכָּךְ... ", דרשו חז"ל "... וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת עֲנָג זו שבת בראשית, ... וְכִבְדָּתוֹ זה יום טוב, מַעֲשֹׂת דִּרְכָּךְ זה חולו של מועד ..."²⁶².

עת. כדי שלא יהיו ימי חול המועד כשאר ימות החול, נאסרה בהם עשיית חלק מהמלאכות²⁶⁴. חכמים החמירו באיסור זה מאוד ואמרו: "כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה".

עט. פעולות שגרתיות שאין טורח בעשייתן, כגון דיבור בטלפון, נסיעה ברכב וכדו', מותרות, אפילו אם אינן לצורך החג²⁶⁵.

פ. כתיבה, מסחר, ושאר המלאכות שיש בהן אפילו טורח מועט - אסור לעשותן שלא לצורך החג. אבל אם יש בהן תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו (כגון: פתרון תשבצים), או שקיימת סבירות גבוהה שיהיה צורך בדבר - מותר לעשותן²⁶⁶.

פא. עשיית מלאכה (שאינה לצורך אוכל נפש²⁶⁷) לצורך המועד מותרת רק כאשר לא התאפשר לעשותה קודם, אבל אם התכוון (לפני כניסת החג) לדחות את ביצוע המלאכה לחול המועד - אסור לו לעשותה²⁶⁸.

פב. לצורך רבים מותר לעשות מלאכה שאינה דורשת מיומנות, גם כשאין בכך תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו²⁶⁹.

פג. עבודה הדורשת הכשרה או מיומנות (כגון עבודות בינוי²⁷⁰) - אסור לעשותה אפילו לצורך החג, אלא במקרים הבאים:

- הכנת הארוחות לימי החג, וכן תיקון כלי המטבח המשמשים למטרה זו²⁷¹.
- עשיית הנדרש לשאר צורכי הגוף²⁷², כגון: תיקון המקלחת שישתמשו בה בימי החג.
- 'דבר האבד' - מניעת נזק כספי או בריאותי, וכן הפסד כספי, או אפילו חשש (סביר) להפסד²⁷³.
- לשימוש הרבים-כאשר הדבר נחוץ בחג עצמו²⁷⁴.
- פד.** תספורת וגילוח, חכמים אסרום אף על פי שהם צורך המועד, כדי שיזדרזו לעשות זאת לפני החג - לכבוד החג²⁷⁵. האיסור הוא אפילו למי שרגיל להתגלח בכל יום²⁷⁶.

263. משנ"ב סימן תקל סק"א (ועיין שם שנחלקו הראשונים אם איסור זה הוא מדאורייתא או מדרבנן). ילקוי"י מועדים עמוד תקב.

264. מסכת פסחים דף קיח ע"א.

265. משנ"ב סימן תקמ סק"ז.

266. שו"ע סימן תקמא סעיף ה, משנ"ב סימן תקלו סק"א. שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף לד.

267. שו"ע סימן תקלג סעיף א.

268. משנ"ב סימן תקמ סק"ט.

269. שו"ע סימן תקמד סעיף ב, משנ"ב סק"א.

270. שו"ע סימן תקמ סעיף א.

271. שו"ע תקלג סעיף א, תקמ סעיף ז-ח, משנ"ב תקמ ס"ק יח וס"ק כו.

272. שו"ע תקמו סעיף ה, ביאור הלכה ד"ה "כל", שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף כ.

273. שו"ע תקלו סעיף א. עיין שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף טז, וכתב שם שבהגדרת 'טורח גדול', ובהגדרת 'הפסד גדול במיוחד', אין לדין אלא מה שעינינו רואות.

274. שו"ע תקמד סעיפים א-ב, משנ"ב ס"ק א-ב.

275. שו"ע סימן תקלא סעיפים ב, משנ"ב ס"ק ג.

276. שמירת שבת כהלכתה ס"ק קז, ילקוי"י מועדים עמוד תקטו. וראה שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קסג שמוכיח שמותר למתגלח תדיר

255. מתוך אתר מכון התורה והארץ

256. מכליתא בא פרשה ט, ספרא פרשת אמור פרשתא יב ה-ח, ספרי פרשת פינחס קמז, משנה ברורה תקל סק"א, שער הציון תקל אות ד. מכל מקום מבואר שאין קדושתו חמורה כחג עצמו, שהרי מותר הוא במקצת מלאכות, וגם אין חובה גמורה לכבדו באכילת פת כבשבת ובחג, אלא צריך לקדשו ולכבדו שלא יהיה כימי החול.

257. משנ"ב תקל סק"א, ילקוי"י מועדים עמוד תקב.

258. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכות יז-יח, משנ"ב תקסט ס"ק טז.

259. משנ"ב סימן תקל סק"א, וכן משנ"ב תעה ס"ק מה בשם הגר"א. ילקוי"י מועדים עמוד תקב.

260. שו"ע סימן קפח סעיף ז. אבל אם נזכר לאחר שסיים את ברכת 'בונה ירושלים' אך קודם שהתחיל את ברכת 'הטוב והמטיב', אומר: 'ברוך אתה ה' א-לוינו מלך העולם, שנתן מועדים לעמו ישראל לששון ולשמחה' (שולחן ערוך שם), אם נזכר לפני שהזכיר את השם בחתימת ברכת 'בונה ירושלים' - יחזור ל'יעלה ויבוא'. כמו כן, אם עומד אחרי הזכרת השם, 'מישיך': 'למדני חוקיך', ויחזור ל'יעלה ויבוא' (משנ"ב שם ס"ק כב, ילקוי"י מועדים עמוד תמט).

261. שו"ע סימן תצ סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ג

262. 'ישעיהו פרק נח פסוק יג, ויקרא רבה פרשה לד אות טז.

פה. כמו כן, אסרו חכמים לכבס בחול המועד²⁷⁷. אולם לגהץ - מותר²⁷⁸.

פו. ניקוי מקומי של כתם - מותר, אם אמנם הבגד התלכלך במהלך החג, או שאין לו בגד אחר (גם אם התלכלך קודם החג)²⁷⁹.

פז. גרביים ושאר בגדים הרגילים להתלכלך בתדירות גבוהה - מותר לכבסם, אם התלכלכו במהלך החג ואין לו אחרים במקומם²⁸⁰. במקרה זה, יש מתירים להכניס למכונת הכביסה גם בגדים נוספים שיזדקק להם במשך החג²⁸¹.

פת. אסור לקנות או למכור בחול המועד, אלא דברים שיש בהם צורך במהלך החג²⁸², או שנזדמנה לו עסקה משתלמת וקשה להשיג כמוה לאחר החג²⁸³...ומכל מקום צריך להוציא מהן קצת לשמחת יום טוב²⁸⁴.

פט. כל מלאכה שאסור לעשותה בחול המועד - אסור לעשותה אף על ידי נכרי²⁸⁵.

צ. האם צריך סוכה בטויל? למרות שהולכי דרכים פטורים מן הסוכה, כתבו הפוסקים שזהו דווקא להולכים לדברים הנחוצים כצורכי פרנסה. אך לדבר שאין בו צורך ממשי כטויל וכדומה, אינם פטורים בכך ממצוות סוכה. כמו כן, כתבו הפוסקים שמצוות סוכה דומה בזה למצוות ציצית, שאף על פי שלעיתים אין חיוב בקיום מצווה זו, אינן לוותר עליה בזמן שבקלות ניתן לקיימה²⁸⁶.

תפילין

צא. המנהג שאין מניחין תפילין בחול המועד בארץ ישראל, ויש שנהגו להניחם בצינעא וללא ברכה²⁸⁷.

אסרו חג

צב. נהוג להוסיף קצת באכילה ושתיה והמנהג לא להתענות ולא להספיד בו²⁸⁸.

שמיני עצרת / שמחת תורה²⁸⁹

א. במסכת ראש השנה (דף ד ע"ב) נאמר: "שמיני רגל בפני עצמו הוא." ופירש רש"י: "טעון זמן (ברכת שהחיינו) ורגל לעצמו - שאין שם חג הסוכות עליו." הוסברו הדברים בתוספות (שם): "רוצה לומר דברכת המזון ותפלה מזכירין שמיני עצרת ולא סוכות".

ב. על פי האמור לעיל, מברכים "שהחיינו" בכניסת החג (נשים בהדלקת נרות וגברים בקידוש) (לא כמו ביום השני של ראש השנה שמברכים מספק ועל כן לכתחילה אוכלים פרי חדש או לובשים בגד חדש, ולא כמו בשביעי של פסח שאין מברכים כלל).

ג. מזכירים בתפילה ובברכת המזון "את יום שמיני חג העצרת הזה" או "את יום שמיני עצרת החג הזה", כל אחד לפי הנוסח המקובל בעדתו. מי שהזכיר בטעות "חג הסוכות" חוזר על תפילתו.

ד. אין יושבים בסוכה (חשוב במיוחד לעולים חדשים שהיו רגילים בחו"ל לשבת בסוכה גם בשמיני עצרת!).

מי שמסיבה כל שהיא מעונין לשבת בסוכה, עליו "לפגום" אותה (על ידי הסרת חלק מהסכך) לפני כניסת החג.

ה. מבחינת הלכה בחג שמיני עצרת, אין הלכות מיוחדות, פרט להלכות הרגילות של יום טוב (שמחת הרגל, אוכל נפש וכו').

ו. בחוץ לארץ שמיני עצרת ושמחת תורה הם שני ימים נפרדים. בארץ (ב"ה) הם יום אחד, ולכן חלק ממנהגי שמחת תורה "מאפילים" על שמיני עצרת.

ז. מוציאים שלשה ספרים לקריאת התורה: בראשון קוראים פרשת "וזאת הברכה", בשני - "בראשית", ובשלישי - המפטיר בפרשת "פינחס".

ח. אחר קריאת התורה וההפטרה נוהגים האשכנזים לומר "יזכור" (הזכרת נשמות").

ט. לפני תפילת מוסף מכריזים על הגשם. קיימים מנהגים שונים ונוסחים שונים לתפילת הגשם.

י. כתב הרמ"א בסימן תרסט: "וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה, לפי ששמחין ועושין בו סעודת משה לגמרה של תורה. ונוהגין שהמסיים התורה והמתחיל בראשית נודרים נדבות וקוראים לאחרים לעשות משה. ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיק עם ספרי התורה הבימה שבבית

להתגלח בחוה"מ, אך מסכם ש-א"י נוהג להתיר אלא למי שיש לו צורך ביותר או מצטער ביותר...הוסמך על זה לצורך ייפוי אין למחות בידו ומעצם הדין הוא מותר".

277. שו"ע סימן תקלד סעיף א.

278. שו"ע רמ"א סימן תקמא סעיף ג. ילקו"י מועדים עמ' תקיח

279. שמירת שבת כהלכתה פרק סו סעיף עב

280. שו"ע רמ"א סימן תקלד סעיף א. ילקו"י מועדים עמ' תקיח

281. שמירת שבת כהלכתה פרק סו הערה רנא.

282. שו"ע תקלט סעיף א. יא

283. שו"ע תקלט סעיף ה וסעיף ט.

284. משנ"ב ס' תקלט ס"ק ה

285. שו"ע תקמג סעיף א

286. ילקו"י מועדים עמ' 741, שו"ת אגרות משה חלק ג סימן- צג, הליכות שלמה פרק ט סעיף כא, שש"כ פרק סו סעיף נט, יחוה דעת ג מז, באהלה של

תורה סימן- צג

287. ילקו"י עמ' תקג ג, שמירת שבת כהלכתה פרק סז הערה קסח

288. רמ"א ס' תכ"ט במשנ"ב ס"ק יד

289. מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גולן

290. שו"ע תרמ ה
291. גשר החיים פרק כג, גז

1. על פי זמני ירושלים, לפי לוח ארץ ישראל לרב סוקצנינסקי זצ"ל.
2. כניסת השבת באמפת חשבה לפי 20 דקות לפני זמן השקיעה.
3. זאת השבת/החג לפי לוחות הזמנים של ירושלים (על פי תח"ל).
4. זמני זאת הכובלים נתונים במחשוקות רבות. את מצלמים לחשב 20 דקות אחרי השקיעה (40 דקות לאחר זמן חדלקת נרדת). זאת השבת מאוחרת יותר, כמפורט בלוח.
5. הזמנים הותאמו לשעון חורף/קיץ כפי שקבע בחוק. במידה ויחול שינוי - יש להיעדד בהתאם.

הפירושה										
ספר	תחילת	צאת	שקיעת	ס"ז ק"ש	ס"ז ק"ש	מנחה	הניג	עלות	החלקת	
הצום	הצום	השבת/החג	החמה	ג"א	מו"א	גדולה	החמה	השחר	נרות	
(90 דקות)										
18:49	04:58		18:35	09:30	08:54	13:00	06:26	04:56	18:16	א' תשרי
			19:06	18:33	09:30	08:54	12:59	06:27	04:57	אחרי' תשרי
				18:32		12:59	06:27	04:58		ב' תשרי
			19:01	18:28	09:31	08:55	12:58	06:29	05:00	ג' תשרי
			18:56	18:23	09:31	08:56	12:56	06:32	05:03	ד' תשרי
			18:52	18:19	09:32	08:56	12:56	06:34	05:06	ה' תשרי
			18:50	18:17	09:32	08:57	12:55	06:35	05:07	ו' תשרי
			18:43	18:11	09:33	08:58	12:54	06:39	05:11	ז' תשרי
			18:41	18:09	09:34	08:58	12:53	06:40	05:12	ח' תשרי
			18:36	18:03	09:35	08:59	12:52	06:44	05:16	ט' תשרי
			18:30	17:56	09:38	09:01	12:52	06:49	05:20	י' תשרי
			17:24	16:50	08:41	08:04	11:52	05:55	04:25	יא' תשרי
			17:20	16:45	08:44	08:07	11:52	06:01	04:30	יב' תשרי
			17:16	16:42	08:48	08:10	11:53	06:07	04:35	יג' תשרי
			17:14	16:40	08:52	08:14	11:55	06:13	04:40	יד' תשרי
			17:13	16:39	08:56	08:17	11:58	06:19	04:45	טו' תשרי
			17:15	16:39	09:00	08:21	12:00	06:24	04:50	טז' תשרי

	17:17	16:41	09:04	08:25	12:04	06:29	04:54	16:21	כ"ג כסל	וישב	22 דעמ	17
		16:42			12:05	06:30	04:55		כ"ד כסל	א תרנב	22 דעמ	19
	17:20	16:44	09:07	08:29	12:08	06:33	04:58	16:24	ל' כסל	מקץ	22 דעמ	24
	17:24	16:49	09:10	08:32	12:11	06:35	05:01	16:28	ז' טבת	ויגש	22 דעמ	31
17:08	05:01	16:51			12:12	06:36	05:01		י' טבת	צום י' בטבת	23 יע	3
	17:30	16:54	09:13	08:34	12:14	06:36	05:02	16:33	י"ד טבת	ויחי	23 יע	7
	17:34	17:00	09:14	08:36	12:17	06:36	05:03	16:39	כ"א טבת	שמות	23 יע	14
	17:41	17:06	09:14	08:37	12:19	06:34	05:02	16:46	כ"ח טבת	וארא	23 יע	21
	17:47	17:13	09:14	08:36	12:21	06:31	05:00	16:52	י' שבט	בא	23 יע	28
	17:52	17:19	09:12	08:35	12:22	06:27	04:57	16:58	י"ג שבט	בשלח	23 יע	4
	17:58	17:25	09:09	08:33	12:23	06:22	04:52	17:04	כ"י שבט	יתרו	23 יע	11
	18:04	17:31	09:06	08:30	12:22	06:15	04:46	17:10	כ"ז שבט	משפטים	23 יע	18
	18:08	17:36	09:02	08:26	12:21	06:09	04:40	17:16	ד' אדר	תרומה	23 יע	25
	18:13	17:41	08:57	08:21	12:20	06:01	04:33	17:21	י"א אדר	תענית-וכר	23 יע	4
17:59	04:30	17:43			12:20	05:58	04:30		י"ג אדר	תענית אסתר	23 יע	6
		17:44			12:19	05:57	04:29		י"ד אדר	פורים	23 יע	7
	18:20	17:46	08:52	08:16	12:18	05:52	04:23	17:26	י"ח אדר	כי תשא-פרה	23 יע	11
	18:24	17:51	08:47	08:11	12:17	05:43	04:13	17:30	י"ק אדר	ויקהל-פקודי-החודש	23 יע	18
	19:30	18:56	09:41	09:05	13:15	06:34	05:04	18:35	ג' ניסן	ויקרא שעזקן קל"ק	23 יע	25
	19:34	19:00	09:36	08:59	13:13	06:26	04:54	18:40	י' ניסן	צ-שבת הגדול	23 יע	1
	19:39	19:03	09:32	08:55	13:12	06:19	04:47	18:43	ט"ז ניסן	פסח	23 יע	6
	19:39	19:05	09:30	08:54	13:12	06:17	04:44	18:44	י"ז ניסן	שבת חול המועד	23 יע	8
	19:43	19:07	09:27	08:50	13:11	06:12	04:38	18:47	כ"א ניסן	שבועי של פסח	23 יע	12
	19:45	19:09	09:25	08:48	13:10	06:08	04:34	18:49	כ"ד ניסן	שבועי	23 יע	15
	19:50	19:14	09:21	08:42	13:09	06:01	04:24	18:54	א' אייר	תענית-מצורע	23 יע	22
	19:55	19:19	09:16	08:37	13:09	05:53	04:15	18:59	ח' אייר	אדר-מרת-קדושים	23 יע	29

סוף תחילת היום	תחילת היום	זאת השבת/החג	שקיעת החמה	סוף קריש גר"א	סוף קריש מג"א	מנחה גדולה	הנץ החמה	עלות השחר		הזליקת נרות	הפרשה
								(90 דקות)			
	20:01	19:24	09:13	08:33	13:08	05:46	04:06	19:03	ט"ז אייר	אמור	23 מאי 2
	20:07	19:29	09:10	08:29	13:08	05:41	03:57	19:08	כ"ב אייר	בהר-בדקדוקי	23 מאי 1
	20:13	19:34	09:08	08:26	13:09	05:36	03:50	19:13	כ"ט אייר	במדבר	23 מאי 2
		19:38	09:06	08:24	13:09	05:33	03:45	19:17	י' סיון	שבועות	23 מאי 2
	20:18	19:39	09:06	08:24	13:10	05:33	03:44	19:18	ז' סיון	נשא	23 מאי 2
	20:23	19:42	09:06	08:23	13:11	05:30	03:40	19:22	י"ד סיון	בהעלותך	23 יוני 2
	20:26	19:46	09:06	08:23	13:12	05:29	03:37	19:26	כ"א סיון	שלח	23 יוני 1
	20:29	19:49	09:07	08:23	13:14	05:30	03:37	19:28	כ"ח סיון	קרח	23 יוני 1
	20:31	19:51	09:08	08:25	13:15	05:31	03:38	19:30	ה' תמוז	חוקת	23 יוני 2
	20:32	19:51	09:10	08:27	13:17	05:33	03:41	19:31	י"ב תמוז	בלק	23 יולי 2
20:08	03:43		19:51		13:18	05:35	03:43		י"ז תמוז	צום י"ז בתמוז	23 יולי 2
	20:31	19:51	09:12	08:29	13:18	05:36	03:45	19:31	י"ט תמוז	פינחס	23 יולי 2
	20:28	19:49	09:14	08:32	13:19	05:40	03:50	19:29	כ"ז תמוז	מטות-מסעי	23 יולי 1
	20:25	19:46	09:17	08:35	13:19	05:44	03:57	19:26	ד' אב	דברים-חזון	23 יולי 2
20:09	19:43		19:43		13:19	05:47	04:01		ט' אב	תשעה באב	23 יולי 2
	20:20	19:41	09:19	08:38	13:19	05:48	04:03	19:22	י"א אב	ואתחנן-תרנו	23 יולי 2
	20:14	19:36	09:21	08:41	13:18	05:53	04:11	19:17	י"ח אב	עקב	23 אוג 2
	20:06	19:30	09:23	08:44	13:16	05:57	04:18	19:11	כ"ה אב	ראה	23 אוג 1
	19:59	19:23	09:24	08:46	13:15	06:02	04:25	19:04	ב' אלול	שופטים	23 אוג 1
	19:50	19:15	09:26	08:48	13:12	06:07	04:31	18:56	ט' אלול	כי תצא	23 אוג 2
	19:41	19:06	09:27	08:50	13:10	06:12	04:37	18:47	ט"ז אלול	כי תבוא	23 ספט 2
	19:31	18:56	09:28	08:51	13:07	06:15	04:43	18:38	כ"ג אלול	נעבים-יילך	23 ספט 2

שמיטת כספים ופרוזבול

1. בין מצוות השמיטה נכללת גם "שמיטת כספים" שענינה ביטול החובות שאדם חייב לחברו, ככתוב (דברים ט"ו ב'): "וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּטָה כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יְדוֹ אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ".
2. משראה הלל הזקן שנמנעו העשירים ובעלי היכולת להלוות כסף לעניים בהתקרב שנת השמיטה, עמד והתקין "פרוזבול", שעיקרו מסירת החוב לבית הדין. מעתה, אין זה בכלל "לא יגש את רעהו" ומותר לגבות את החוב.
3. נחלקו הדעות האם שביעית משמטת בתחילתה או בסופה, ומכאן גם הדיון אם לערוך פרוזבול בסוף השנה השישית או בסוף שנת השמיטה. הדעה המקובלת על רוב הפוסקים שאת הפרוזבול עורכים לקראת סוף שנת השמיטה.
4. עוד נחלקו הפוסקים אם כל בית דין של שלושה ראשי לעשות פרוזבול, או שצריך דווקא בית דין חשוב. בשאלה זו נחלקו מרן בעל השולחן ערוך (הסובר שצריך בית דין חשוב) והרמ"א (הסובר שכל שלשה בני תורה ראשים להיות בית דין).
5. גם לשיטת השולחן ערוך אין צורך להגיע בפועל לבית הדין, אלא המלוה מצהיר בפני שני עדים שהוא מוסר את חובותיו לבית הדין הגדול.
6. הרבנות הראשית לישראל מינתה את חברי בית הדין הרבני הגדול; כבית הדין החשוב לענין זה.
7. באפרת, יוצעו שני נוסחים של פרוזבול: א) לפי המסורת הספרדית; גבאי בתי הכנסת ישמשו בתור עדים. הבאים לכתוב פרוזבול יצהירו בפניהם בעל פה שהם מוסרים את חובותיהם לבית הדין החשוב (המוזכר לעיל), יעשו קנין סודר ויחתמו על ההרשאה. ב) לפי המסורת האשכנזית; רב בית הכנסת או הגבאים ימנו שלושה בני תורה שיהיו בית דין ולהם ימסור המלווה את חובותיו. שני הנוסחים מופיעים בהמשך.
8. מכיוון שפרוזבול ניתן לכתוב רק למי שיש לו קרקע בארץ ישראל, נהגו שהמלוה בהצהרתו לפני העדים, וגם בשטר ההרשאה מקנה ללווה קרקע מסוימת על מנת שהפרוזבול יתפוס.
9. למרות שישנם חובות שהשביעית אינה משמטת ולכן אין צורך בפרוזבול (כגון "הקפת חנות" או "שכר שכיר"), נהגו לכלול את הכל בפרוזבול כי הנושאים מורכבים ומסובכים (בשלב מסוים גם הקפת חנות הופכת לחוב רגיל).

נוסח שטר פרוזבול (ספרדי)

בפנינו עדים החתומים מטה בא

ואמר לנו: קנו ממני קנין גמור ושלם במנא דכשר למקניה ביה איך
אני מזכה על ידכם קרקע כל שהוא שיש לי לכל אחד מבעלי חובות
שחייבים לי, שאין להם קרקע, לכתוב עליו פרוזבול.
וקנינו קנין גמור ושלם במנא דכשר למקניה ביה מיד הנזכר לעיל.
ובכן אמר לנו הוּו עלי סהדי שאני מוסר כל חוב שיש לי ולאשתי לבית
דין הצדק אשר פה עיה"ק ירושלים תובב"א.

נשיא ביה"ד הרבני הגדול הרב הראשי לישראל

הרה"ג דוד ברוך לאו שליט"א,

אב בית דין בבית הגדול הראשון לציון הרב הראשי לישראל

הרה"ג יצחק יוסף שליט"א,

חבר בית הדין הרבני הגדול

הרה"ג מיכאל עמוס שליט"א.

שאגבנו כל זמן שארצה.

ובאנו על החתום פה אפרת,

ביום _____ לחדש אלול שנת ה'תשפ"ב

נאם: _____ עד

נאם: _____ עד

מקוואות הגברים בערב ראש השנה וערב יום כיפור

בערב ראש השנה יום ראשון כ"ט אלול (04.09.2022)
מקוואות הגברים יהיו פתוחים בין השעות 07:00-13:00

בערב יום כיפור יום שלישי ט' תשרי (04.10.2022)
מקוואות הגברים יהיו פתוחים בין השעות 07:00-13:00

טבילת ערב יום הכיפורים (מיוחדת) לנשים

טבילה זו אינה טבילת מצווה ולכן היא ללא ברכה

מקווה נשים בדקל יהיה פתוח בערב יום כיפור,
יום שלישי ט' תשרי (04.10.22)

בין השעות 12:00-14:00
עלות טבילה 25 ₪
יש להגיע לאחר הכנות בבית וכן עם מגבת אישית

Women's Mikve on the eve of Yom Kippur
Special for Yom Kippur The women's mikve in The
Dekel will be open for women on Tuesday the 9 of
Tishrei (04/10/22) from 12:00 to 14:00
Price: 25 NIS
Please bring your own towel
and after preparations at home

נוסח שטר פרוזבול (אשכנזי)

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא ובא לפנינו

ואמר לנו: "הן שנה זו היא שנת השביעית ויש לי חובות בשטר ובעל פה על
איזה אנשים ו/או חברות ו/או בנקים, והריני מוסר לכם פרוזבול, ויהבית
לכון במתנה קנין ד' אמות מארעא דאית לי, ועל גביהון ארשית יתכון
למגבי כל חובות דאית לי על אינשי.

ומעתה תיהוו לי דייני ותגבוהו לי. ואם לא תגבוהו אתם, מעתה כיון
שמסרתי לכם פרוזבול זה, הרי אני גובה כל חוב שיש לי עד היום אצל כל
אדם כל זמן שארצה".

ואנו בית דין שמענו דבריו ופינו כוחו דלא תשמט ליה ויגבה כל חובותיו
על ידי פרוזבול זה כתקנת הלל וחז"ל.

ובאנו על החתום יום _____ לחדש אלול שנת ה'תשפ"ב,
פה באפרת.

נאם: _____ (דיין)

נאם: _____ (דיין)

נאם: _____ (דיין)

THE SHMITAT KSAFIM PROJECT

Every seven years, at the conclusion of the Shmita year, we are given an opportunity to fulfill a unique mitzvah, "Shmitat Ksafim". The Torah commands us to forfeit all our outstanding loans, and in so doing, promises us a special bracha:

**"...for in return for this matter,
Hashem your G-d, will bless you in all your deeds and
in your every undertaking"** Devarim, 15:10

Chasdei Efrat is embarking on a special project and is reaching out to the community to take part in this rare mitzvah. We invite you, from now until the end of this shmita year, to entrust Chasdei Efrat with a sum of money which will be given on your behalf as a loan to those in need in Efrat. At the end of the Shmita year, you will fulfill the mitzvah of "Shmitat Ksafim" (nullifying the loan) and the loan will then turn into a donation as Rosh Hashanah 5783 begins.

THE "SHMITAT KSAFIM" PROJECT, IS ENDORSED BY THE RABBIS OF EFRAT:

Rav Shlomo Riskin, Shlit"a, Rav Meir Alfassi, Rav Yair Binstock, Rav Chaim Brenner, Rav Ben Tzion Bar Shalom, Rav Shimon Golan, Rav Dror Giladi, Rav Betza'el Daniel, Rav Aharon Toledano, Rav Eitan Cohen, Rav Shlomo Katz, Rav Elchanan Lewis, Rav Yosef Sacks, Rav Rafi Kadosh, Rav Shlomo Kimchi and Rav Eitan Weisz.

Please join us in this special project.

www.chasdeiefrat.org

or donate via Bit: 058-5534152

DONATE AT:

פרוייקט שמיטת כספים

פעם בשבע שנים, בתום שנת השמיטה, ניתנת לנו הזדמנות נדירה לקיים מצווה ייחודית של "שמיטת כספים".

התורה מצווה עליו למחול ולחלט כל ההלוואות שנתנו וטרם נפרעו, ומבטיחה לנו בתמורה ברכה מיוחדת:

**"...כי בגלל תדבר תזון יכרמך ה' א-ל-לקיך
בכל מאשך וכלל מאשך ירד".** דברים ט"ז, י

חסדי אפרת יוצאת לדרך עם תכנית מיוחדת של מתן הלוואות לזקוקים תושבי אפרת, וקוראת לציבור להיות שותפים במצוות שמיטת כספים. אנו מזמינים אתכם, מעכשיו ועד סוף שנת שמיטה זו, להפקיד בידי חסדי אפרת כסף שיחולק לזקוקים כהלוואה. בסוף שנת השמיטה, אתם תקיימו את מצוות "שמיטת כספים" כך שבפרוש השנה החדשה, תשפ"ג, ההלוואה תהפוך לתרומה.

פרויקט שמיטת כספים ותמך על ידי רבני אפרת:

הרב שלמה ריסקין שליט"א, הרב מאיר אלפסי, הרב יאיר בינשטוק, הרב חיים ברנר, הרב בן ציון בר שלום, הרב שמעון גולן, הרב דרור גלדי, הרב בצלאל דניאל, הרב אהרן טולידאנו, הרב איתן כהן, הרב שלמה כץ, הרב אלחנן לואיס, הרב יוסף סאקס, הרב רפי קדוש, הרב שלמה קמחי והרב איתן וייס.

בואו והיו שותפים ביד נדיבה.

לזרומה סרקו את הקוד

www.chasdeiefrat.org

or donate via Bit: 058-5534152

אפשר גם בביט למספר: 058-5534152

